

INTERNATIONELLA
HANDELSHÖGSKOLAN
HÖGSKOLAN I JÖNKÖPING

Finansinspektionens varningssystem avseende försäkringsbolag

I teori och praktik

Magisteruppsats inom affärsrätt (försäkringsrätt)

Författare: Emma Ljungqvist

Handledare: Walter Sköldstam

Marie Linton Larsson

Framläggningsdatum 2010-12-08

Jönköping december 2010

Magisteruppsats inom Affärsrätt (försäkringsrätt)

Titel:	Finansinspektionens varningssystem avseende försäkringsbolag
Författare:	Emma Ljungqvist
Handledare:	Walter Sköldstam Marie Linton Larsson
Datum:	2010-12-08
Ämnesord	Försäkringsrätt

Sammanfattning

Försäkringsverksamhet omfattas av den finansiella sektorn som är en viktig del av infrastrukturen i en modern marknadsekonomi. Det finns skyddsintressen inom den finansiella sektorn som motiverar en tillsyn. Historien visar åtskilliga exempel på förödande effekter som en misskött finansiell sektor kan få för ett lands ekonomi och stabilitet. Den tillsyn som utövas för att skydda den finansiella sektorn utövas av Finansinspektionen (FI), som har till uppgift att se till att försäkringsbolagen följer de regelverk som gäller. De försäkringsbolag som inte följer dessa regelverk kan få en anmärkning eller varning utfärdad av FI. Om ej anmärkning eller varning skulle vara tillräckligt kan försäkringsbolagens tillstånd att bedriva verksamhet (koncession) dras in.

Enligt lagtexten får FI meddela anmärkning och varning i fråga om ett försäkringsbolags verksamhet om detta anses nödvändigt enligt lagrummets nämnda kriterier. Frågan är dock hur detta varningsinstitut fungerar i praktiken jämfört med vad lagen och övriga teorin förespråkar? Det är också fråga huruvida effekterna av varningsinstitutet överensstämmer med lagstiftningens syfte?

Genom en empirisk kvalitativ undersökning av myndighetspraxis avseende meddelad anmärkning och indragen koncession har en jämförelse mellan teori och praktik kunnat genomföras. Det har framkommit att FI i stort följer syftet med varningsinstitutet i deras bedömning gällande vilken sanktion som meddelas. Dock har författaren uppmärksammat att varningsinstitutet kan vara i behov av en uppdatering kring den bakgrund mot vilken en sanktion meddelas. Detta gäller främst avsikten med indragen koncession. Anmärkningarna bör dessutom bli tydligare gentemot försäkringsbolagen samt innehålla förslag på åtgärder och hur dessa kan företas. Vidare bör försäkringsmassan få större uppmärksamhet på skyddsåtgärder inför ett försäkringsbolags eventuella oförmåga att fullfölja avtal.

Master's Thesis in Commercial law (insurance law)

Title: The institution of warning in theory and practice
Author: Emma Ljungqvist
Tutor: Walter Sköldstam
Marie Linton Larsson
Date: 2010-12-08
Subject terms: Insurance law

Abstract

The financial sector includes insurance business, which is a crucial part of the infrastructure in a modern economy. There are different parts to protect within the financial sector which is the reason for a comprehensive inspection. History shows several examples of disasters a mismanaged financial sector can bring. This also affects the society and stability over all. The inspection is conducted by the Swedish inspection of finance, which ensures that the insurance companies follow the law for its practice. The insurance companies who do not follow the law risk receiving a warning from the inspection of finance. If a warning is not enough, the permission to run an insurance business may be terminated.

According to the law, the inspection of finance can simply give a warning if that is all that is needed according to the criteria. Hereinafter, the question is how the institute works in practice compared to what is stated in the legislation and also if the potential consequences applied by the inspection of finance are reflective of the purpose of the legislation?

A comparison has been made through a qualitative empirical study of the authority case law concerning warning and terminating permission to practice insurance business. As a result of the study, it appears that the inspection of finance follows the intended purpose of the institute as far as what consequences are made. It has come to fruition that the institute is in a need of an update regarding its warnings and termination of permission to run an insurance business. The warnings also need to become more clear and significant to their recipients (the insurance companies) by suggesting what action can be made to adjust the flaw. The insured party must get more attention from the legislator regarding its protection against the insurance companies' incapability of fulfilling its obligations towards the insured party.

Förord

Ämnesvalet för uppsatsen berör juridiska frågeställningar ut såväl ett teoretiskt men också ur ett praktiskt perspektiv. På grund av att ämnesvalet varit så pass sammankopplat med praktiken har detta sålunda givit mig extra drivkraft vad gäller den teoretiska och praktiska utredning som uppsatsen erfordrat.

En stor del av denna drivkraft har haft grund i positivt gensvar och stöd som jag erhållit från min handledare, Walter Sköldstam. Därför vill jag rikta ett stort tack till honom. Med sin gedigna kunskap och erfarenheter av såväl teoretisk metodik som såväl praktisk juridisk ärendehantering har hans synpunkter och stöd på vägen stimulerat och inspirerat till en omfattande källforskning och en väl genomarbetad uppsats med djupgående analys avseende Finansinspektionens varningssystem i teori och praktik.

Slutligen vill jag tacka opponenterna Patric Ståhl och Frida Karlsson för god kritik och hjälp längst vägen vid de opponeringstillfällen som skett under hösten 2010.

Jönköping, december 2010

Emma Ljungqvist

Innehåll

1	Introduktion	7
1.1	Bakgrund	7
1.2	Syfte	9
1.3	Problemformulering	9
1.4	Metod	10
1.4.1	Metod och materialhantering	10
1.4.2	Metodproblematik	14
1.5	Avgränsning	14
1.6	Disposition	15
2	Finansinspektionen	17
2.1	Allmänt	17
2.2	Finansinspektionens roll	17
2.2.1	Krav	19
2.2.1.1	Kapitalkrav	19
2.2.1.2	Riskbedömning	19
3	Varningsinstitutet i teorin	20
3.1	Allmänt	20
3.2	Nuvarande lagstiftning	20
3.2.1	Mål	21
3.2.1.1	Syftet med lagstiftningen	21
3.2.1.2	Syftet bakom Anmärkning, Varning, Indraget tillstånd, Straffavgift	22
3.2.2	Huvudmotiven	25
3.2.2.1	Systemstabilitet	25
3.2.2.2	Konsumentskydd	26
3.2.2.3	Skydda försäkringskollektivet	27
3.2.3	Effektivitet	28
3.2.3.1	Effektiv lagstiftning	28
4	Varningsinstitutet i praktiken	32
4.1	Allmänt	32
4.2	FI:s beslut	34
4.2.1	Anticimex	34
4.2.2	Svensk Handel Fondförsäkring	37
4.2.3	Trygg-Hansa	41
4.2.4	Aspis Liv	44
4.3	Sammanfattning	49
4.3.1	Sammanfattning av besluten	49
5	Analys	52
5.1	Syftet med varningsinstitutet	52
5.1.1	Syftet	53
5.1.1.1	Vad är syftet med varningsinstitutet?	53
5.2	FI:s förenlighet med varningsinstitutet	53
5.2.1	Olika faktorer	54
5.2.1.1	Försäkringskollektivets förtroende förlorat?	54
5.2.1.2	Finns det avvikelser i teorin jämfört med praktiken?	55
5.2.1.3	Uppfyller FI syftet med varningsinstitutet?	56
5.3	Fungerar varningsinstitutet	56

5.3.1	Effekterna av varningsinstitutet.....	57
5.3.1.1	Indraget tillstånd vs. Anmärkning.....	57
5.3.1.2	Indragen koncession och försäkringskollektivet.....	58
5.3.1.3	Motsvarar effekterna av varningsinstitutet det bakomliggande syftet med lagregleringen?.....	58
5.4	Lagstiftningen effektiv nog.....	59
5.4.1	Effektivitet.....	61
5.4.1.1	Vad är en effektiv lagstiftning och är den effektiv nog?.....	61
5.4.2	Effektivisera befintlig lagstiftning.....	61
5.4.2.1	Åtgärder på ett tidigt stadium.....	61
5.4.2.2	Följder av anmärkning.....	62
5.4.2.3	Följder av indragen koncession.....	63
5.4.3	Övriga lösningar.....	63
5.4.3.1	Konsumentintresset.....	63
5.4.3.2	Statlig garanti.....	64
5.4.3.3	Styrelsen skadeståndsansvar.....	66
6	Slutsats.....	68
6.1	Syftet.....	68
6.1.1	Vad är syftet med varningsinstitutet?.....	68
6.1.2	Finns det avvikelser i teorin jämfört med praktiken?.....	68
6.1.3	Uppfyller FI syftet med varningsinstitutet?.....	68
6.2	Avvikelser?.....	68
6.2.1	Motsvarar effekterna av varningsinstitutet det bakomliggande syftet med lagregleringen?.....	68
6.3	Effektiv lagstiftning.....	69
6.3.1	Vad är en effektiv lagstiftning och är den effektiv nog?.....	69
6.3.2	Åtgärder på ett tidigt stadium.....	69
6.3.3	Anmärkning.....	70
6.3.4	Indragen koncession.....	70
6.3.5	Konsumentintresset.....	70
6.3.6	Införa statlig garanti.....	70
6.3.7	Införa skadeståndsansvar för styrelse.....	70
6.4	Sammanfattande slutsats.....	71
	Referenslista.....	73

Figurer

Figur 1.....	18
Figur 2.....	47

Förkortningar

Bankinspektionen	BI
Finansinspektionen	FI
Försäkringsinspektionen	FöI
Försäkringsrörelselag (1982:713)	FRL

1 Introduktion

1.1 Bakgrund

Kapitlet presenterar den bakgrund till problematiken som legat till grund för syftet. Val av metod beskrivs och hur författaren gått tillväga metodmässigt för att besvara syftet. Detta följs av de metodproblem som uppstått och de avgränsningar som författaren har gjort. Som avslutning av kapitlet presenteras en disposition som förbereder läsaren på den fortsatta framställningen.

Försäkringar idag utgör inte bara en central del av den finansiella sektorn och av hela samhällsekonomin i Sverige utan har blivit en del av det samhälle vi är vana vid och lever i idag.¹ Efterfrågan på försäkringar stiger i takt med den trygghet vi förväntar oss i vårt moderna samhälle.² Huvudsyftet är att skapa en ekonomisk trygghet vid det fall oväntade ekonomiska förluster skulle inträffa.³ Detta gäller exempelvis försäkringskydd mot ålderdom, olycksfall, sjukdom, dödsfall, risktagande i affärer samt vår egendom.⁴ Vi kan dessutom försäkra oss mot förväntade händelser genom vissa typer av livförsäkringar som bygger på en livränta som betalas ut till försäkringstagaren när denne uppnått en viss ålder som sedan utgår under resten av livstiden.⁵

Försäkringsverksamhet omfattas av den finansiella sektorn som är en viktig del av infrastrukturen i en modern marknadsekonomi som vi befinner oss i idag. Det finns skyddsintressen inom den finansiella sektorn som är motivet till en kraftfull tillsyn och historien visar åtskilliga exempel på förödande effekter som en misskött finansiell sektor kan få för ett lands ekonomi och stabilitet, vilket även i sin tur kan påverka omvärld-

¹ Östberg, S-E, *Mot en moderniserad reglering och tillsyn av försäkringsrörelse*, NFT 2/2005, Årgång 86, s. 117.

² Etsare, U., *Privat sakförsäkring*, s. 28.

³ Bengtsson, B., *Försäkringsrätt*, s. 22.

⁴ Bengtsson, B., *Försäkringsrätt*, s. 23.

⁵ Bengtsson, B., *Försäkringsrätt*, s. 24.

den.⁶ Den tillsyn som utövas för att skydda den finansiella sektorn utövas av staten som ser till att försäkringsbolagen följer de regelverk som gäller.⁷

Kontrollen sker utifrån Försäkringsrörelselag (1982:713) (FRL) som innefattar regler om hur ett försäkringsbolag ska styras och drivas. Finansinspektionen (FI), som är en statlig myndighet, verkar för att utöva denna kontroll (eller *tillsyn* som det benämns i lagtexten⁸) över företag på finansmarknaden, så som försäkringsbolag och andra finansinstitut.⁹ Idag utövar FI tillsyn över ungefär 3 900 olika finansiella verksamheter.¹⁰ FI kontrollerar att lagar och bestämmelser följs samt att den information som når ut till försäkringshavarna är korrekt.¹¹ De försäkringsbolag som inte följer lagen eller FI:s egna bindande regler kan få en anmärkning eller varning utfärdad av FI.¹² Det är också vanligt att en straffavgift som kombination till anmärkning ges.¹³ Om ej anmärkning eller varning skulle vara tillräckligt kan försäkringsbolagens tillstånd att bedriva verksamhet (koncession) dras in.¹⁴

Frågan är dock hur detta varningssystem uttrycks i teorin, det vill säga vad institutet egentligen syftar till jämfört med vad som sker i FI:s praktiska utövande. Ska det behöva gå så långt som till sanktioner eller straffavgifter om försäkringsbolagen inte vidtar åtgärder, eller går lagstiftningen för långt?¹⁵ Är det så att FI:s varningar är för otydliga och invecklade så att försäkringsbolagen inte förstår dem och som en följd omedvetet

⁶ Åsbrink, E., m.fl., *Finansinspektionen 10 år*, s 7.

⁷ Löf, G., *Försäkring - en introduktion*, s 75.

⁸ 19 kap. FRL.

⁹ 1:1 samt 19:1 FRL.

¹⁰ <http://www.fi.se/Om-FI/>, hämtad 2010-09-26.

¹¹ 1:1a FRL.

¹² 19:11 10 st. FRL.

¹³ 19:11d FRL.

¹⁴ 19:11 10 st. FRL.

¹⁵ 19:11d FRL.

misslyckas att vidta åtgärder? Eller borde försäkringsbolagen bli mer uppmärksamma på FI:s varningar och dess sanktionssystem?¹⁶ Frågan är också huruvida lagstiftningen är effektiv nog i de fall då FI drar tillbaka försäkringsbolagens tillstånd att bedriva försäkringsverksamhet?¹⁷ Vidare kan frågan gällande FI såsom kontrollorgan ifrågasättas gällande dess tillsyn, för vem utövar tillsyn över FI egentligen? Och sker det verkligen någon kontroll? Till sist, hur rättssäkert är det att ha en myndighet som utfärdar råd och rekommendationer, utövar tillsyn, meddelar varning och beslutar om sanktioner samt om indragen koncession?¹⁸ Det finns många intressanta aspekter på FI:s relation till försäkringsbolagen avseende tillsynen och varningsinstitutet. Samtliga frågor utom de sista angående tillsynsorgan över FI och deras många uppgifter, kommer att beröras i uppsatsen.

1.2 Syfte

Denna uppsats syftar till att utreda lagstiftningens syfte gällande FI:s tillsyn avseende varningsinstitutet i 19 kapitlet 11 § Försäkringsrörelselag (1982:713) och jämföra detta med hur varningsinstitutet kommer till uttryck i praktiken för att utreda om det finns avvikelser i syftet och dess effekter i teorin jämfört med praktiken. Vidare ska utredning företas gällande vilka förbättringar som kan företas för att effektivisera varningsinstitutet.

1.3 Problemformulering

Enligt lagtexten får finansinspektionen meddela anmärkning och varning i fråga om ett försäkringsbolags verksamhet om detta anses nödvändigt enligt lagrummets nämnda kriterier.¹⁹ Frågan är dock hur detta varningsinstitut kommer till uttryck i praktiken jämfört med vad lagen och övriga teorin förespråkar? Det är också frågan huruvida effekterna av varningsinstitutet överensstämmer med lagstiftningens syfte?

Uppsatsen ämnar besvara särskilt följande frågor:

¹⁶ 19:11 1 och 10 st. samt 19:11d FRL.

¹⁷ 19:11 10 st. FRL.

¹⁸ 19:11 och 19:11d FRL.

¹⁹ 19:11 FRL.

- Vad är syftet med varningsinstitutet?
- Finns det avvikelser i lagstiftningens syfte gällande varningsinstitutet jämfört med hur FI praktiskt sett utövar tillsyn i form av varning enligt 19 kap. 11 § FRL?
- Motsvarar effekterna av varningsinstitutet det bakomliggande syftet med lagregleringen?
- Är lagstiftningen effektiv nog eller kan den göras mer effektiv genom exempelvis andra varningsmetoder?

1.4 Metod

1.4.1 Metod och materialhantering

Såväl forskarorienterad som komparativ metod används för att skapa en rättvisande bild av det svenska rättsläget. Den forskarorienterade metoden kommer att inleda uppsatsen medan den komparativa metoden kommer att ligga till grund för analysen senare i uppsatsen.²⁰ Studien kommer att ske såväl genom traditionell juridisk metod, där redan framtaget material används, såsom lagtext och doktrin, som såväl empirisk metod, där myndighetsbeslut och dess praxis kommer att beaktas.²¹ Empirisk metod kommer att användas för att fylla ut luckor i den traditionella juridiska metoden vid det fall det saknas skrivet rättsvetenskapligt material och för att få en korrekt bild av hur det aktuella rättsläget ser ut i praktiken.

Studien sker vidare utifrån ett rättsdogmatiskt arbetssätt vilket innebär att rättskällorna undersöks efter hierarkisk dignitet: lagstiftning, förarbeten, rättspraxis och doktrin.²² Rättskällor kan slutligen delas in i auktoritativa och supplementära rättskällor. De auktoritativa rättskällorna är bundna argument som finns skrivna i lag, förarbeten eller kommit till uttryck genom prejudikat samt även i doktrin. De supplementära rättskällor-

²⁰ Wahlgren, P., *Om rättsvetenskapens framtid*, s. 265 och 271.

²¹ Sandgren, C., *Rättsvetenskap för uppsatsförfattare*, s. 40.

²² Wahlgren, P., *Om rättsvetenskapens framtid*, s. 265 och 271 samt Lehrberg, B., *Praktisk Juridisk Metod*, s. 91.

na faller utanför den rättsdogmatiska hierarkin och utgörs av avtal, partsbruk och sedvänja.²³

Området kring FI:s varningssystem finns reglerat i lagtext.²⁴ Eftersom lagtext betecknas som den viktigaste rättskällan i den hierarkiska ordningen bygger uppsatsen i första hand på efter vad som sägs i lagtext.²⁵ Detta innebär att en objektiv lagtolkning kommer att ske.²⁶ Med beaktande av uppsatsens syfte kommer störst relevans tillmätas FRL. Detta utesluter dock inte beaktandet av annan relevant lagtext som kan komma att krävas för att uppfylla syftet. Om två lagregler skulle kollidera med varandra kommer företräde att tillägnas den speciella och den mest preciserade lagregeln, om inte den mer opreciserade lagregeln utgör grundlag, varav den mer preciserade lagregeln får ge vika (*Lex Specialis*).²⁷

Eftersom delsyftet med denna uppsats är att utreda vad syftet med FI:s varningssystem är och finns reglerat i lagtext har det betydelse att utröna vad syftet och bakgrunden är till lagtexten, det vill säga vad lagstiftaren avsåg att åstadkomma med lagregleringen.²⁸ Denna avsikt kan finnas i förarbetena till bestämmelsen och innehålla viktiga upplysningar och förklaringar som med fördel borde uppmärksammas av författaren för att få en förståelse för vad lagen är avsedd att reglera och dess syfte.²⁹ Beaktande av förarbeten är en subjektiv tolkningsmetod.³⁰ Förarbeten är troligen den starkaste och mest be-

²³ Lehrberg, B., *Praktisk Juridisk Metod*, s. 92 ff.

²⁴ 19:11 FRL.

²⁵ Strömholm, S., *Rätt, Rättskällor och Rättstillämpning*, s. 334 samt Lehrberg, B., *Praktisk Juridisk Metod*, s. 91.

²⁶ Zetterström, S., *Juridiken & dess arbetssätt*, s. 81.

²⁷ Lehrberg, B., *Praktisk Juridisk Metod*, s. 91.

²⁸ Peczenik, A., *Juridikens metodproblem*, s. 27 f.

²⁹ Lehrberg, B., *Praktisk Juridisk Metod*, s. 91 och 123.

³⁰ Zetterström, S., *Juridiken & dess arbetssätt*, s. 81 f.

tydelsefulla rättskällan efter lagtext.³¹ De innehåller en sammanfattning från dels lagkommitténs betänkande, statens offentliga utskott (SOU), dels yttranden och synpunkter (remisser) från bland annat myndigheter, organisationer och kommuner.³² Det är förarbetena till 19 kap. 11 § FRL som kommer att beaktas i uppsatsen då denna bestämmelse har direkt anknytning till syftet i uppsatsen gällande varningsinstitutet. Förarbeten kommer att beaktas med stor tillförlitlighet på grund av den rättsdogmatiska hierarkin.³³

Närmast efter lagtext och förarbeten kommer rättspraxis i den rättsdogmatiska hierarkin.³⁴ Det finns inga rättsfall från de allmänna domstolarna på området kring 19 kapitlet 10 § FRL som har anknytning till uppsatsens syfte. Däremot kommer myndighetspraxis från FI att användas i uppsatsen. Myndighetspraxis verkar för en utfyllnad av lagstiftningen och den gällande rätten.³⁵ Myndighetspraxis kommer att vara en central del i uppsatsens praktiska undersökning då syftet som ska besvaras består av en jämförelse av teori och praktik för att undersöka ifall det föreligger några avvikelser dem emellan. Praxis kommer att förespråka det praktiska utövandet gällande varningssystemet i jämförelsen med teorin.

En kvalitativ undersökning företas genom att beakta noga utvalda myndighetsbeslut och utredningar gällande varningsinstitutet från FI. Författaren är dock medveten om att beslut och utredningar från myndigheter inte har högre rättskällevärde än doktrin och kommer därför inte att värdesätta dessa lika högt som rättspraxis från allmän domstol, men anser ändå att besluten utgör en så pass viktig funktion för att besvara uppsatsens syfte att analysen gällande varningsinstitutet i praktiken kommer att vila på dessa beslut. Dock kommer hänsyn att tas till att det inte finns några avgöranden från Högsta Domstolen (HD) eller dess underinstanser i allmän domstol, för att undvika att dra fel slutsatser i uppsatsen.

³¹ Lehrberg, B., *Praktisk Juridisk Metod*, s. 124.

³² Zetterström, S., *Juridiken & dess arbetssätt*, s. 90.

³³ Wahlgren, P., *Om rättsvetenskapens framtid*, s. 265 och 271.

³⁴ Lehrberg, B., *Praktisk Juridisk Metod*, s. 91.

³⁵ Zetterström, S., *Juridiken & dess arbetssätt*, s. 90.

Den doktrin som används utgörs av främst rent försäkringsrättsliga verk som har koncentrerat sig på FI eller försäkringsavtalsrätten i stort. Rent åldersmässigt används så modern litteratur som möjligt då FRL har ändrats relativt många gånger under årens lopp och den nya FRL trädde i kraft så sent som år 2010. På grund av att äldre litteratur kan ge missvisande uppfattning kring den nuvarande lagstiftningen är detta ett medvetet val av författaren. Litteratur användas så som traditionell juridisk metod, för att fylla ut de tomrum som lagtext eller rättspraxis inte lyckats fylla och för att förklara lagstiftningen och den gällande rätten.³⁶ Denna rättskälla syftar till att hjälpa författaren att bilda en allmän uppfattning kring syftet i uppsatsen som FI:s roll såsom utövare av tillsyn inom finansmarknaden samt även syftet bakom lagstiftningen och dess varningsinstitut.

Artiklar, som faller inom den traditionella juridiska metoden,³⁷ används i den mån det existerar inom ämnesområdet för syftet för att få en bild av hur problematiken har hanterats på området eller om den har hanterats alls. De artiklar som kommer att användas är hämtade ur såväl allmänna tidskrifter såsom *Svensk juristtidning* som såväl specialtidkrifter såsom *Nordisk Försäkringstidskrift*.³⁸ Dock beaktas artiklar med viss försiktighet och kriticism för att undvika att uppsatsen på ett eller annat sätt påverkas negativt av artikelförfattarens personliga uppfattning. En åsikt från artikelförfattare kan dock vara grund för en rättspolitisk diskussion senare i uppsatsen.

Finansiell verksamhet styrs i grunden av lagar och förordningar, enligt ovan. Finansinspektionen ger dock ut en författningssamling (FFFS) med kompletterande regler som omfattar föreskrifter, som är bindande, samt allmänna råd, som fungerar som vägledning gällande försäkringsbolagens verksamhet. FI:s författningar och allmänna råd samspelar med svensk lag, EU:s regler samt andra internationella regler.³⁹ De allmänna råd som FI lämnar är synpunkter och tolkningar som inte är juridiskt bindande för bolagen,

³⁶ Zetterström, S., *Juridiken & dess arbetssätt*, s. 99.

³⁷ Sandgren, C., *Rättsvetenskap för uppsatsförfattare*, s. 40.

³⁸ Bernitz, U., *Finna rätt*, s. 184.

³⁹ <http://www.fi.se/Regler/>, hämtad 2010-09-09.

men ska ses som ett stöd vid sidan av lagtexten.⁴⁰ De kompletterande reglerna och allmänna råden används i den mån de kan ha betydelse för att besvara uppsatsens syfte.

1.4.2 Metodproblematik

Författaren är medveten om att den kvalitativa undersökning som författaren företar kan komma att innebära en viss osäkerhet då endast fyra beslut undersöks och historiska beslut utesluts. Detta föranleder en viss risk att författaren resonerar mot en icke komplex bakgrund och drar fel slutsatser. En uteslutning av äldre beslut anses dock motiverat med hänsyn till uppsatsens syfte då gällande rätt, *de lege lata*, utreds. Äldre beslut skulle inte tillföra uppsatsen något ytterligare då någon jämförelse eller dylikt mellan nya och äldre beslut inte företas. Det är alltså inte nödvändigt att beakta äldre beslut för att besvara uppsatsens syfte. Äldre beslut ämnar endast, i den mån läsaren finner ett intresse, att utgöra historisk bakgrundsreferens, dock har det ingen inverkan på den undersökning som företas i uppsatsen.

1.5 Avgränsning

I denna uppsats är det endast FI:s varningssystem avseende försäkringsbolag som beaktas, således inte banker eller andra finansinstitut. Denna uppsats behandlar inte heller försäkringsförmedlare då detta ligger utanför syftet. Endast försäkringsbolag omfattas av uppsatsen.

Utredning gällande huruvida de specifikt undersökta försäkringsbolagen har åtgärdat det FI:s varning åsyftar beaktas inte i uppsatsen. Fokus gällande den sista delfrågan i syftesbeskrivningen läggs istället på statistiken kring hur många försäkringsbolag som FI har tillsyn över jämfört med hur många varningar som tilldelas försäkringsbolagen.

Varningsinstitutet avgränsas i den mån att endast försäkringsbolag som fått anmärkningar kombinerat med straffavgift eller återkallelse av tillstånd undersöks i det praktiska avsnittet i uppsatsen. Författaren utesluter därmed beslut om varningar och avgifter för försenad eller felaktig rapportering av finansiella uppgifter till FI. Vidare koncentrerar författaren den praktiska undersökningen på samtliga beslut, gällande försäkringsbo-

⁴⁰ <http://www.fi.se/Regler/FIs-forfattningar/>, hämtad 2010-09-10.

lag, som meddelats från FI under år 2009 av den anledning att gällande rätt utreds och därför är avgöranden som är så aktuella i tid som möjligt endast relevanta för syftet. Författaren undersöker dock inte beslut som meddelats hittills under år 2010 på grund av att inga försäkringsbolag (endast försäkringsförmedling) har meddelats denna typ av varning under detta år, varav beslut meddelade under år 2009 kommer närmast efter i tidsordning och relevans. Detta resulterar i att de beslut som undersöks är Anticimex Försäkringar⁴¹, Svensk Handel Fondförsäkring⁴², Trygg-Hansa⁴³ och Aspis Liv⁴⁴.

Författaren använder sig av ordet *sanktion* som synonym till anmärkning, varning och indragen koncession löpande genom uppsatsen. Detta ordval syftar i uppsatsens sammanhang till FI:s allmänna definition. Vidare förekommer begreppet *straff* i uppsatsens analys vilket kan avse anmärkning, varning och indragen koncession men framförallt avser begreppet den påföljd som sker genom brott mot skyddsreglerna såsom straffavgift. Detta begrepp är också valt enligt FI:s definition.

1.6 Disposition

Kapitel 1- Första kapitlet introducerar läsaren till den problematik som föreligger inom syftets ramar. Genom en bakgrund till problematiken underlättas läsarens förståelse för vad som kommer att utredas längre fram i uppsatsen. Syftet presenteras därefter, vilket åtföljs av metod och tillvägagångssätt för att besvara syftet. Avgränsningarna förtydligar syftet med uppsatsen samt specificerar vilken typ av rättskällor som beaktats och vilken typ som lämnats därhän och utesluts i uppsatsen.

⁴¹ FI Dnr 09-5952-342 (benämns härnäst som ”Anticimex-beslutet”).

⁴² FI Dnr 08-9684 (benämns härnäst som ”Fondförsäkringsbolaget”).

⁴³ FI Dnr 09-1382-342 (benämns härnäst som ”Trygg-Hansa-beslutet”).

⁴⁴ FI Dnr 09-10848 (benämns härnäst som ”Aspis-beslutet”).

- Kapitel 2-* Andra kapitlet koncentreras på FI:s roll och uppgifter där FI som sådan beskrivs så att läsaren förstår senare resonemang kring vad FI står och verkar för.
- Kapitel 3-* Detta kapitel utbildar läsaren på vad lagstiftningen förespråkar kring varningsinstitutet. Nuvarande lagstiftning, 19 kapitlet 11 § FRL, samt det teoretiska syftet med denna bestämmelse redogörs, innan läsaren studerar nästa kapitel som redogör för vad som sker i praktiken.
- Kapitel 4-* Fjärde kapitlet presenterar en utförlig undersökning avseende hur FI:s varningssystem kommer till uttryck i praktiken. Myndighetsbeslut från FI utgör en stor del av kapitlet och presenteras såsom referat.
- Kapitel 5-* I detta kapitel företas en analys kring den empiri som tagits upp i kapitel 3 och den undersökning som redogjorts för i kapitel 4.
- Kapitel 6-* Sista kapitlet presenterar en slutsats av den företagna analysen i kapitel 5.

2 Finansinspektionen

2.1 Allmänt

Kapitlet kommer allmänt att beskriva FI såsom tillsynsorgan gällande finansmarknaden, framförallt i fråga om försäkringsbolag. Vidare kommer FI:s specifika tillsynsområden att beskrivas och vad FI främst inriktar sin tillsyn på.

FI:s föregångare är 1904 års Försäkringsinspektion (FörsI) respektive Bankinspektion (BI). År 1991 genomfördes en sammanslagning av dessa två som tillsammans kom att bli dagens FI (med undantag för de förändringar som gjorts längst vägen). Från att vara en tillsynsmyndighet som präglats av hotet om statlig försäkringsverksamhet med detaljerad reglering och som i princip förbjöd nyetablering av andra försäkringsverksamheter, till att idag tillåta bolag att fritt etablera sig på marknaden (förutsatt att de ges koncession av FI och anses vara solida samt ha sund riskhantering).⁴⁵ Dessutom får nu banker och försäkringsbolag äga varandra, vilket inte var tillåtet tidigare. Majoriteten av alla finansiella institut i finansiella koncerner består idag av både försäkrings-, bank- och värdepappersrörelse.⁴⁶ Tillsynen av försäkringsverksamheter har vunnit mycket på sammanslagningen av FörsI och BI då försäkringstillsynen har dragit mycket nytta av de erfarenheter som funnits hos det andra tillsynsområdet.⁴⁷

2.2 Finansinspektionens roll

För att bedriva försäkringsverksamhet behöver bolagen följa en rad lagar och bestämmelser. Dessa bestämmelser finns i FRL. FI är en statlig myndighet som enligt lag verkar för att pröva tillståndsfrågor avseende bland annat banker och försäkringsbolag, utöva tillsyn över den tillståndspliktiga verksamheten, meddela allmänna råd och rekommendationer som kompletterar lagstiftningen för hur respektive verksamhet ska bedri-

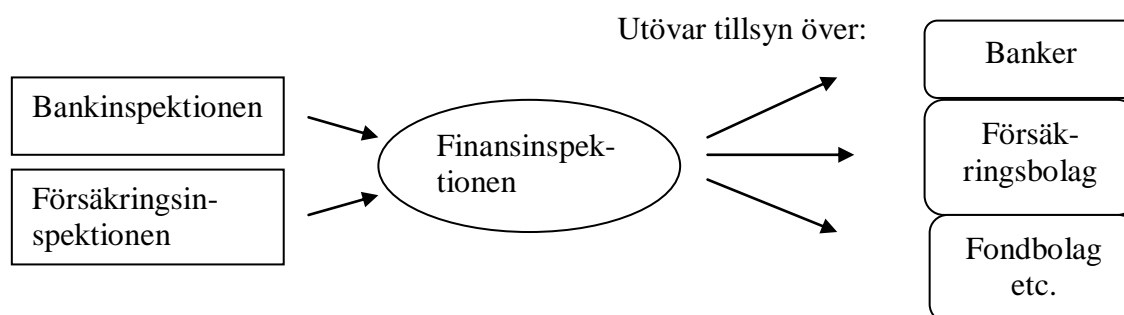
⁴⁵ Åbsrink, E., m.fl., *Finansinspektionen 10 år*, s. 79 ff.

⁴⁶ Åbsrink, E., m.fl., *Finansinspektionen 10 år*, s. 81.

⁴⁷ Åbsrink, E., m.fl., *Finansinspektionen 10 år*, s. 83.

vas, utfärda varning och anmärkning, återkalla verksamhetstillstånd samt påföra sanktionsavgifter.⁴⁸

De allmänna råd och rekommendationer som FI utfärdar är dels bindande och dels icke bindande. De bindande reglerna kompletterar lagstiftningen i form av FI:s egna föreskrifter. De icke bindande reglerna innebär att företagen inte måste nyttja dem, utan de ska verka endast som ”rekommendationer”.⁴⁹ Båda typerna av regler finns i FI:s egen författningssamling, FFFS.⁵⁰

Figur 1. FI:s tillsyn.

Det är nödvändigt att ha en väl fungerande tillsyn för att framförallt skapa och upprätthålla den finansiella sektorns legitimitet.⁵¹ Detta betyder att den tillsyn som FI utfärdar ska bidra till finanssektorns stabilitet och effektivitet samt verka för ett gott konsumentskydd inom denna sektor.⁵² Den tillsyn som FI fokuserar på kan alltså sägas vara riskorienterad, vilket betyder att hänsyn tas till försäkringsrisker för bolag och finansiella koncerner.⁵³ Vid det fall ett försäkringsbolag bryter mot skyddsreglerna utfärdar FI antingen ett föreläggande om att försäkringsbolaget måste vidta vissa åtgärder, ett förbud mot att verkställa beslut, anmärkning eller så går det så långt som till att återkalla kon-

⁴⁸ 19:11 FRL.

⁴⁹ <http://www.fi.se/Regler/FIs-forfattningar/>, hämtad 2010-09-11.

⁵⁰ Etsare, U., *Privat sakförsäkring*, s. 26.

⁵¹ Åbsrink, E., m.fl., *Finansinspektionen 10 år*, s. 7.

⁵² 2 § Regeringens förordning (1996:596).

⁵³ Åbsrink, E., m.fl., *Finansinspektionen 10 år*, s 83.

cessionen.⁵⁴ FI kan även besluta om att kombinera anmärkningen med en straffavgift som sträcker sig mellan 5 000 och 50 miljoner kronor.⁵⁵

2.2.1 Krav

2.2.1.1 Kapitalkrav

Ett företag ska ha en kapitalbas som minst motsvarar summan av kapitalkraven för kreditrisker, marknadsrisker och operativa risker, för att ha en tillräckligt stor kapitaltäckning så att bolaget är stabilt nog. Kapitalkravet beräknas både enligt Lag (2006:1371) om Kapitaltäckning men även med vägledning av FI:s föreskrifter och allmänna råd (FFFS 2007:1) om kapitaltäckning och stora exponeringar.⁵⁶

2.2.1.2 Riskbedömning

FI ställer krav på att försäkringsbolagen ska ha en omfattande hantering och bedömning av risker. Försäkringsbolagen ska se till att bolaget inte tar risker som medför att förmågan att fullgöra sina förpliktelser äventyras. För att uppfylla detta krav måste bolagen ha metoder som möjliggör en fortlöpande värdering och upprätthållande av kapital som, med beaktande av belopp, fördelning och slag, är tillräckligt för att täcka de risker som tas eller kan komma att uppstå. FI ska i sin tillsyn över företag eller finansiella företagsgrupper särskilt granska och utvärdera denna kapitalvärdering. Denna särskilda tillsyn kallas för samlad kapitalbedömning. En uppdatering av FI:s granskning och utvärdering ska göras minst en gång varje år men kan komma att göras oftare beroende på företagets art och storlek.⁵⁷

⁵⁴ 19:11 FRL.

⁵⁵ 19:11d och 10:11e FRL.

⁵⁶ <http://www.fi.se/Regler/Kapitaltackning/>, hämtad 2010-09-26.

⁵⁷ <http://www.fi.se/Utredningar/>, hämtad 2010-09-26.

3 Varningsinstitutet i teorin

3.1 Allmänt

Kapitlet beskriver hur varningsinstitutet regleras i teorin, det vill säga vad lagstiftningen förespråkar. Syftet med lagstiftningen kommer att besvaras och vilka områden tillsynen har för avsikt att täcka kommer att presenteras.

Varningsinstitutet utgörs av de sätt på vilket FI ger försäkringsbolag anmärkning eller varning när de misskött sig eller inte gjort rätt. Institutet innefattar även indragning av koncession, rätten att bedriva försäkringsverksamhet. Trots att FI har egna föreskrifter och råd om hur försäkringsverksamhet bör bedrivas är lagstiftningen den källa som reglerar varningsinstitutet i sig. FI:s egen författningssamling kompletterar lagstiftningen i hur verksamheten ska skötas internt och externt för att undvika anmärkning, varning eller till och med indragen koncession.

3.2 Nuvarande lagstiftning

FRL innehåller regler om försäkringsrörelse och begreppet som sådant, tillstånd att bedriva försäkringsverksamhet (koncession) samt hur försäkringsrörelsen ska bedrivas och kontrolleras.⁵⁸

Det är enligt 19 kapitlet FRL som FI:s tillsyn regleras.⁵⁹ I detta kapitel ges FI befogenhet att utöva tillsyn gentemot aktörerna på finansmarknaden, som bland annat vållar negativa effekter på marknaden, till skydd för konsumenterna. Detta kan låta något vagt men i stort innebär detta att lagstiftaren vill skydda allmänhetens förtroende till den finansiella marknaden. Detta förutsätter att det finns en väl fungerande lagstiftning som tillåter myndigheter att ingripa mot överträdelser av denna lag.⁶⁰

⁵⁸ Etsare, U., *Privat sakförsäkring*, s. 27.

⁵⁹ 19:1 FRL.

⁶⁰ Prop. 1999/00:109 s. 28.

FI är behöriga att utfärda anmärkning eller varning gällande ett försäkringsbolags verksamhet om det anses nödvändigt.⁶¹ De försäkringsbolag som inte följer lagen, FI:s egna bindande regler, eller uppfyller kraven om soliditet, likviditet och organisation samt riskhantering, kan få en anmärkning utfärdad av FI.⁶² Om försäkringsbolaget inte vidtar åtgärder som anmärkningen syftar till kan i värsta fall koncessionen, tillståndet att bedriva försäkringsverksamhet, dras in.⁶³

3.2.1 Mål

3.2.1.1 Syftet med lagstiftningen

De övergripande målen för FI:s verksamhet är att bidra till det finansiella systemets stabilitet och effektivitet samt att dessutom verka för ett gott konsumentskydd.⁶⁴ Det övergripande syftet med FI:s tillsyn är alltså att se till att den information som lämnas av försäkringsbolagen till försäkringstagarna skall vara rättvisande och relevant, att försäkringsbolagen har den finansiella styrkan att fullgöra sina åtaganden (stabilitet) samt att försäkringstagarnas berättigade intressen skyddas samtidigt som marknaden behålls effektiv.⁶⁵

FI ska utöva tillsyn med beaktande av vad som anges i lag eller annan författning, följa och analysera utvecklingen inom verksamhetsområdet, meddela föreskrifter, handlägga förvaltningsärenden i enlighet med lag eller annan författning och medverka i internationellt samarbete som rör inspektionens verksamhetsområde. FI:s arbete har tidigare varit institutionellt präglat men sedan 1994 har tillsynen blivit mer funktionellt inriktad.⁶⁶ FI:s tillsyn tar sikte på stabiliteten i enskilda institut.⁶⁷

⁶¹ 19:11 1 st. FRL.

⁶² 19:11 2 st. FRL.

⁶³ 19:11 10 st. FRL.

⁶⁴ 2 § Regeringens förordning (1996:596).

⁶⁵ 2 § Regeringens Förordning (1996:596) samt SOU 2005:85 s. 37.

⁶⁶ Prop. 2002/03:139 s. 161.

⁶⁷ Se kap. 2.2.2 samt 2.2.3.

Syftet med FI:s tillsyn är att säkerställa att försäkringsbolagen följer god försäkringsstandard.⁶⁸ Detta innebär att försäkringsbolagen ska handla så att skyddsreglerna ej kringgås. Alltså, med god försäkringsstandard avses att verksamheten skall överensstämma med en kvalitativ tillfredställande standard hos en representativ krets försäkringsgivare. Mer gällande innebörden härom finns inte uttryckt i förarbetena utan måste fyllas ut genom FI:s egen tillsynspraxis. Men FI:s allmänna råd ger en god vägledning för vad som är god försäkringsstandard.⁶⁹ God försäkringsstandard liknar i mångt och mycket förslaget om god bankstandard gällande krav på interna rutiner (exempelvis klagomålshantering) för att skydda kunderna.⁷⁰ Tillsynen syftar alltså till att försäkringsbolagen inte skall ägna sig åt risktagande som kan hota bolagets egen stabilitet och i förlängningen stabiliteten i betalnings- och creditsystemen samt till att rörelsen även i övrigt är sund.⁷¹

3.2.1.2 Syftet bakom Anmärkning, Varning, Indraget tillstånd, Straffavgift

I förarbetena kan utläsas en kritik kring ett sanktionssystemet som inte ger FI tillräckliga möjligheter att ingripa på ett ändamålsenligt sätt. Möjligheten att återkalla ett tillstånd utnyttjades, enligt förarbetena, inte i praktiken innan den nuvarande lagstiftningen och fallet gällande Aspis⁷², eftersom det i regel ansågs som ett alltför långtgående ingripande. De förespråkade att systemet bör innebära att FI kan inrikta sina tillsynsinsatser på överträdelser från systemstabilitetssynpunkt av allvarigare slag och därmed utnyttja sina resurser på ett effektivare sätt. FI bör få större utrymme att bedöma vilken åtgärd som är lämplig i en viss situation samt få fler medel till sitt förfogande vid ingripande. Därutöver bör FI ha en uttrycklig möjlighet att underlåta att ingripa i vissa fall. Ett så-

⁶⁸ 1:1a FRL.

⁶⁹ Prop. 2002/03:139 s. 283.

⁷⁰ Prop. 2002/03:139 s. 287.

⁷¹ Prop. 2002/03:139 s. 372. Se vidare kap. 2.2.2. samt 2.2.3.

⁷² FI Dnr 09-10848.

dant sanktionssystem är mer flexibelt än det sanktionssystem som rådde innan nuvarande lagstiftning.⁷³

Avgörande för om FI skall ingripa blir om försäkringsbolaget agerar på ett sätt som inte står i överensstämmelse med det regelverk som gäller för institutet. Om så bedöms vara fallet bör FI ha tillgång till ett antal åtgärder ur vilket de kan välja det ingripande som framstår som mest *ändamålsenligt* i det enskilda fallet.⁷⁴

FI bör arbeta utifrån kriterierna *väsentlighet* och *risk* när de gäller frågan om vilka ingripanden som FI bör välja vid en regelöverträdelse. Överträdelse av en regel som har till syfte att stabiliteten i institutet skall upprätthållas bör i princip föranleda ett strängare ingripande än brott mot en bestämmelse av mindre betydelse för stabiliteten.⁷⁵

Anmärkning utgör en legal möjlighet för FI att ingripa mot överträdelser av mindre allvarligt slag. Beslut om anmärkning, till skillnad mot tidigare pressmeddelanden, är överklagbara precis som varning, vilket tillgodoser kravet på rättssäkerhet. Den praxis som kommer att utvecklas kring ingripandemöjligheten anmärkning kan vidare användas som vägledning för försäkringsbolagen vad gäller deras tillåtna handlingsutrymme.⁷⁶

Varning är ett alternativ till återkallelse av tillståndet. Varning bör kunna tillgripas när förutsättningar för återkallelse i och för sig finns men varning i det särskilda fallet framstår som en tillräcklig åtgärd. Omständigheter som kan göra att varning framstår som tillräckligt kan vara att institutet inte kan befaras upprepa överträdelsen av en regel och att prognosen för institutet därför är god eller att man från försäkringsbolagets sida inte förstod bättre när överträdelsen skedde. Eftersom återkallelse även i framtiden kan antas bli en sällsynt åtgärd får FI på detta sätt en lagstadgad möjlighet att markera att inspektionen uppfattar en överträdelse som allvarlig även om tillståndet inte återkallas. Vidare

⁷³ Prop. 2002/03:139 s. 382.

⁷⁴ Prop. 2002/03:139 s. 382.

⁷⁵ Prop. 2002/03:139 s. 382.

⁷⁶ Ibid.

innebär varningsinstitutet att en praxis bildas angående vilka överträdelser som i och för sig är återkallelsegrundande. Därigenom kommer en gräns att dras upp för vilka slags överträdelser som i princip inte tolereras. För försäkringsbolagens del innebär detta att möjligheterna att förutse konsekvenserna av olika handlingsalternativ ökar.⁷⁷

Det mest dramatiska ingripandet är givetvis återkallelse av tillståndet. Ett sådant ingripande får inte ske utan starka skäl. Till skillnad från vad som gäller som förutsättningar för återkallelse bör det för det första överlämnas till FI att välja vilken sanktion som skall följa på en överträdelse från försäkringsbolagets sida, vilket innebär att det blir FI som avgör när omständigheterna är sådana att tillståndet skall återkallas. Syftet är emellertid inte att ge FI helt fria valmöjligheter att bestämma om en överträdelse som reglerar verksamheten ska medföra återkallelse av tillståndet. För det andra bör överträdelsens allvarlighet vara avgörande för om den skall kunna leda till återkallelse. Vad som åsyftas är hur allvarlig överträdelsen är utifrån systemstabilitetssynpunkt. För närvarande knyts en återkallelse till om försäkringsbolaget visat sig olämpligt att utöva sådan verksamhet som tillståndet avser, vilket enligt förarbetena innebär att verksamheten inte drivs på ett sätt som kan anses vara sunt.⁷⁸

Återkallelse av tillstånd får anses vara en tillräcklig sanktion i sig själv. Men om FI beslutar att meddela anmärkning eller varning är det också en allvarlig reprimand för institutet. Ytterligare effekt får sanktionen om försäkringsbolaget får betala någon typ av straffavgift. Detta blir omedelbart ekonomiskt kännbart och förfinar dessutom ytterligare FI:s sanktionsmöjligheter.⁷⁹

⁷⁷ Ibid.

⁷⁸ Prop. 2002/03:139 s. 383.

⁷⁹ Ibid.

3.2.2 Huvudmotiven

3.2.2.1 Systemstabilitet

Ett finansiellt system som varken är stabilt eller erbjuder gott konsumentskydd kan inte uppfattas som effektivt.⁸⁰ Därför är FI:s uppgift att kontrollera att det föreligger systemstabilitet och ett konsumentskydd inom finansmarknaden. Detta ska göras i samspel med *stabilitetsprincipen*, som syftar till de premier som betalas in på förhand till försäkringsbolaget i kombination med långa avtalstider. Det är *fullgörandet av försäkringsavtal* som i ett stabilitetsperspektiv är vägledande i FRL. Det synes vara mindre intressant hur åtagandet för fullföljandet av försäkringsavtalet faktiskt fullföljs.⁸¹ Fullgörandet regleras i FRL genom bestämmelser som innebär att försäkringsbolagen skall hålla en viss kvalitet och mängd på sina tillgångar (skuldtäckning) och ett krav på kapital så att bolaget har en tillräcklig förlusttäckningskapacitet (solvens).⁸²

FI arbetar för stabilitetstillsyn, vilket betyder att de bedömer den finansiella ställningen, risktagandet och riskhanteringsförmågan i försäkringsbolagen. De verkar också för att dessa företag ska ha en fungerande intern kontroll och en balans mellan kapital och risker som klarar av svängningar i kapitalbasen.⁸³

Tillsynen över försäkringsbolagen är i huvudsak koncentrerad till en av FI:s avdelningar för stabilitetstillsyn. Med stabilitet i ett försäkringsbolag avses inte att stabiliteten i det finansiella systemet skulle kunna hotas av obestånd i försäkringsbolagen. Det som istället avses är att FI i sin tillsynsverksamhet kontrollerar att försäkringsbolagen är systemkritiska i det avseendet att många försäkringstagare/kunder skulle drabbas hårt om ett försäkringsbolag hamnar på obestånd. Genom att analysera tillsynsobjektens finansiella ställning och bevaka deras risktagande kan FI bevaka att försäkringsbolagen är stabila och bedöma huruvida de antas vara det också framöver. Genom en sådan analys säkerställs att försäkringsbolag som är systemkritiska för försäkringsmarknaden kan förväntas

⁸⁰ SOU 2003:22 s. 20.

⁸¹ SOU 2005:85 s. 68.

⁸² 1:8a FRL. Se vidare kap. 2.2.2. samt 2.2.3.

⁸³ SOU 2005:85 s. 40.

tas fullfölja sina åtaganden gentemot försäkringstagarna enligt ingångna försäkringsavtal.⁸⁴

Granskning av solvensen sker genom att försäkringsbolagen (med undantag från mindre lokala försäkringsbolag som har dispens från att rapportera solvensen), vanligtvis kvartalsvis, rapporterar in uppgifter till FI gällande solvensen. I granskningen gör FI en rimlighetsbedömning, sedan kvalitetsgranskar de materialet, vilket åtföljs av att de bearbetar och analyserar siffrorna som inkommit och sedan sammanställs till nyckeltal för enskilda bolag och för grupper för att beräkna solvensen. Oftast räcker det för FI att kontrollera att försäkringsbolagen har tillräckliga garantibelopp.⁸⁵

3.2.2.2 Konsumentskydd

Konsumentskydd är ett begrepp som generellt sätt kan ha olika innebörd beroende på i vilket sammanhang det nämns. I detta sammanhang avses, med konsumentskydd, att FI ska ställa upp krav genom generella regler och policys för försäkringsbolagens uppträdande mot dess kunder.⁸⁶

Konsumentskyddet finns inte reglerat i lagtext mer än att tillsyn ska utövas gällande finansiella företag för att kontrollera att konsumentskyddet efterföljs. Detta konsumentskydd utgörs av att FI utarbetar regler och utövar tillsyn för försäkringsbolagens information och begär en klagomålshantering samt en behandling av klagomål av principiell karaktär.⁸⁷ Konsumentskyddet ska följa *genomlysningssprincipen* som syftar till konsumenternas informationsunderläge.⁸⁸ Försäkringstjänster är komplexa i sin natur vilket gör att försäkringstagarna ofta har ett påtagligt informationsunderläge jämfört med producenten. Finansiella tjänster såsom bankengagemang och försäkring innebär ofta ett

⁸⁴ Ibid.

⁸⁵ SOU 2005:85 s. 44.

⁸⁶ SOU 2003:22 s. 26.

⁸⁷ Ibid.

⁸⁸ SOU 2005:85 s. 25.

engagemang med faktisk leverans ganska långt fram i tiden och dessutom ofta med stor ekonomisk betydelse för den enskilde konsumenten. Vidare innebär produkter såsom försäkringar att konsumenter kommer i kontakt med exempelvis nytecknande av försäkring endast ett fåtal gånger i dennes liv. Detta gör att konsumenten har svårt att bygga upp en egen erfarenhet av försäkringslösningar.⁸⁹

3.2.2.3 Skydda försäkringskollektivet

En del i konsumentskyddet består av skyddet för försäkringskollektivet. Detta skydd utgörs av begreppet *god försäkringsstandard* i FRL och syftar till att skydda försäkringstagarna och andra ersättningsberättigade på grund av ett försäkringsavtal, det vill säga det syftar till behovet av fungerande administrativa rutiner. En särreglering anses befogad med hänsyn till de allvarliga konsekvenser som kan uppkomma för dessa som kollektiv om försäkringsbolag inte kan fullgöra sina åtaganden och de särskilda förhållanden som hör samman med försäkringar. Bestämmelsen knyter an till det skydd för intresset för direktförsäkringstagarna med flera som rörelsereglerna skall tillgodose utöver stabilitet och genomlysning.⁹⁰

Avsikten är att bestämmelsen om god försäkringsstandard ska omfatta anskaffningen och förvaltningen av försäkringar samt även skaderegleringen. Därutöver bör bolagen handla så att inte särskilda skyddsbestämmelser kringgås, exempelvis att bolagen bör ha interna föreskrifter och rutiner för att främja en tillbörlig behandling av den skyddsvärda kretsen. God försäkringsstandard tar däremot inte sikte på soliditets-, skälighets-, effektivitets- eller konkurrensaspekter.⁹¹

Behovet av skydd genom tillsyn av FI är störst om försäkringstagaren är konsument eller småföretagare eftersom dessa normalt saknar särskilda sakkunskaper om försäkringsavtalens villkor och försäkringsbolagen. Större företag får anses ha resurser att kunna bedöma avtalens innehåll och bolagens kreditvärdighet. Vidare ansågs skyddsbe-

⁸⁹ SOU 2003:22 s. 26.

⁹⁰ Prop. 2002/03:139 s. 282.

⁹¹ Ibid.

hovet var större inom livförsäkring än inom skadeförsäkring. Dock bör särregleringen beakta båda verksamheterna. Alla personer som har rätt till ersättningar till följd av att någon tecknat ett försäkringsavtal ingår i den skyddsvärda kretsen.⁹²

3.2.3 Effektivitet

3.2.3.1 Effektiv lagstiftning

Att FI ska bidra till stabilitet och effektivitet inom det finansiella systemet samt att verka för ett gott konsumentskydd genom tillsyn, har redan konstaterats i uppsatsen.⁹³ Men för att kunna verka för stabilitet på finansmarknaden krävs att det finns lagar och att FI utarbetar regler för finansinstituten och sedan genom tillsyn säkerställa att de faktiskt följer dessa lagar och regler.⁹⁴

Ett samhälle som är lagreglerat behöver inte nödvändigtvis vara ett rättssäkert samhälle. Det hela handlar om rättsreglernas effektivitet och legitimitet.⁹⁵ Enligt de flesta regelsystem är samtliga människor lika inför lagen, lika i sättet att uppfatta lagen, dess konsekvenser och att agera utifrån den.⁹⁶ Men vad är då effektiv lagstiftning? För rättssystem finns det ingen utvecklad terminologi avseende definitionen av effektiv lagstiftning såsom det gör gällande organisationer som är effektiva.⁹⁷ Men rättsreglernas effektivitet brukar ändå beskrivas som verkningsfullhet av de prestationer rättssystemet gör för de individer som nyttjar det. Om en rättsregel skulle vara ineffektiv brukar det bero på en brist på anpassning lokalt i samhället vilket leder till att rättsregeln är bristande och inte kan användas eller appliceras i verkligheten för att berörda inte förstår den eller ser

⁹² SOU 2005:85 s. 25.

⁹³ Se kap. 3.2.1.

⁹⁴ SOU 2003:22 s. 20.

⁹⁵ Svanberg, J., *Rättssociologi*, s. 71.

⁹⁶ Svanberg, J., *Rättssociologi*, s. 73.

⁹⁷ Svanberg, J., *Rättssociologi*, s. 73 f.

brukbarheten av den.⁹⁸ Orsaken till en rättsregels ineffektivitet kan också tänkas vara att den inte är tillräckligt hotfull, att sanktionerna inte är tillräckligt skrämmande, eller att tillsynen brister i något led. Rättsreglerna anses generellt sett verkningsfulla då det finns sanktioner kopplade till bestämmelsen.⁹⁹

En rättsregels effektivitet bestäms av hur många som följer den, det räcker att någon faktiskt följer den, och i och med detta kan det alltså ske brott mot en rättsregel utan att detta inverkar på effektiviteten i sig.¹⁰⁰ Konsekvenserna av en ineffektiv rättsregel är att mottagaren inte förstår rimligheten eller skälet till att den existerar och ett omedvetet motstånd uppstår gentemot rättsregeln som frambringar motsatsen till vad den avsåg att frambringa.¹⁰¹

Reglerna i FRL är nära sammankopplade med tillsynen. Om det inte finns tillsyn över att reglerna följs eller om det inte inträder några sanktioner för det fall att reglerna inte efterlevs blir reglerna alltså meningslösa. Omvänt går det inte att ha tillsyn, i synnerhet innefattande rätt att ingripa mot försäkringsbolagen, utan ett lagstadgat regelverk för hur verksamheten ska bedrivas. Ett sådant system skulle riskera att präglas av godtycke och rättsosäkerhet.¹⁰²

Rörelsereglerna måste även prägla inriktningen på och formerna för tillsynen. Tillsynen måste inriktas på att övervaka de förhållanden som regleras i FRL. Tillsynen bör därmed styras av kriterierna väsentlighet och risk.¹⁰³

⁹⁸ Svanberg, J., *Rättssociologi*, s. 74.

⁹⁹ Svanberg, J., *Rättssociologi*, s. 75.

¹⁰⁰ Svanberg, J., *Rättssociologi*, s. 77 ff.

¹⁰¹ Svanberg, J., *Rättssociologi*, s. 86.

¹⁰² Prop. 2002/03:139 s. 370.

¹⁰³ Prop. 2002/03:139 s. 370.

Försäkringar inverkar på stora delar av samhället och det framförallt i fråga om samhällsekonomisk effektivitet. Olika utomstående personer kan vara beroende av en försäkringstagares ekonomiska situation gällande vilket försäkringsbolag som anlitas och att denna kan infria sina ersättningsåtaganden. Detta kan vara till exempel kreditgivare. I och med detta är det inte bara försäkringsverksamheten som sådan som regleras utan i ett större perspektiv krävs det att hela försäkringsväsendet fungerar väl. Detta påverkas i sin tur av vad som är att betrakta som tillståndspliktig försäkringsverksamhet.¹⁰⁴ Det har nämnts tidigare i uppsatsen ett finansiellt system som är varken stabilt eller erbjuder gott konsumentskydd kan inte uppfattas som effektivt.¹⁰⁵ Systemstabiliteten består för det första av försäkringsbolagets möjlighet att faktiskt fullgöra försäkringsavtalet. Detta innebär att försäkringsbolaget måste ha en tillräcklig skuldtäckning och solvens i bolaget för att prognoserna ska se bra ut för infriande av deras avtalsförpliktelser. För det andra ska försäkringsbolaget i deras handlingar göra så med beaktande av konsumentintresset. Slutligen ska försäkringsbolaget ha en fullgod riskhantering och medvetenhet kring vilka risker de försätter försäkringsbolaget inför i deras handlingar. Konsumentskyddet å andra sidan innebär att försäkringsbolaget ska ha en tydlig och korrekt informationsgivning till konsumenterna. Detta är viktigt på grund av det informationsunderläge som konsumenten ofta befinner sig i.

Förutom systemstabilitet och konsumentskydd så kan varningsinstitutets effektivitet påverkas av hur reglerna kring tillsynen utformas. Om FI själv känner ett ansvar för och deltar genom att fylla ut de luckor som lagtexten lämnar oreglerade kan systemets effektivitet och flexibilitet samt legitimitet öka jämfört med endast lagstiftning.¹⁰⁶ Fördelarna med lagstadgade regler är dock enhetlighet, rättssäkerhet, opartisk tillämpning av regelsystemet samt effektiva sanktioner. Lagstiftningens nackdelar är främst svårigheten att formulera lagregler, grundlagsproblem, stelhet och byråkrati, kontrollproblem samt kostnadsineffektivt. Fördelarna med att FI har såpass mycket utrymme att fylla ut lagtexten i detta fall är flexibilitet och branschanpassning samt enklare och lägre kostnader

¹⁰⁴ Falkman, H., *Försäkringsrörelse: tillståndsplikt och skyddade intressen*, s. 265 f.

¹⁰⁵ Se kap. 3.2.2.1.

¹⁰⁶ Josefsson, C., *”Lagstiftning eller självreglering? Olika aspekter på frågan om när och hur lagstiftningsinstrumentet bör användas”*, s. 217.

på lagstiftningssidan. Nackdelarna är dock tveksam effekt, svaga sanktioner och att bredare samhällsintressen blandas med partsintressen eftersom FI agerar som både regelsättare, tillsynsmyndighet och sanktionsorgan samtidigt.¹⁰⁷ Det fria utrymme som FI ges i och med att detaljreglera kring lagtexten medför att FI kan ge varierade lösningar i det enskilda fallet istället för en lagreglerad lösning som ger en mer gemensam tolkning.¹⁰⁸

Det finns de som anser att FI:s uppgifter bör renodlas och inte bör hantera konsumentfrågor eller produktion av offentlig statistik annat än för tillsynsändamål. Kritiken hämtar främst sin grund ur att beslut kan falla emellan de båda instituten och de kan också bli dubbelkontrollerande vilket inte är effektivt. FI avfärdar att samtliga konsumentfrågor överläts på Konsumentverket och menar att de kundfrågor som har stor betydelse för FI:s tillsyn även fortsättningsvis bör hanteras av inspektionen. FI menar däremot att inspektionen inte i framtiden skall belastas med statistikproduktion. Här görs bedömningen att även konsument- och statistikfrågorna bör övervägas i ett annat sammanhang som behandlar inspektionens ansvarsområde.¹⁰⁹

¹⁰⁷ Josefsson, C., ”Lagstiftning eller självreglering? Olika aspekter på frågan om när och hur lagstiftningsinstrumentet bör användas”, s. 209.

¹⁰⁸ Josefsson, C., ”Lagstiftning eller självreglering? Olika aspekter på frågan om när och hur lagstiftningsinstrumentet bör användas”, s. 216 f.

¹⁰⁹ Prop. 2002/03:139 s. 370.

4 Varningsinstitutet i praktiken

4.1 Allmänt

Kapitlet avser att besvara hur FI utövar sin tillsyn rent praktiskt i form av ett antal utvalda beslut som återspeglas i form av referat. En sammanställning vad respektive beslut utmynnade i och anledningen till FI:s beslut presenteras i slutet av detta kapitel.

FI säkerställer förtroendet för finansmarknaden genom att agera mot de företag som inte sköter sig. FI beskriver sin verksamhet som att de straffar finansiella företag som inte gör rätt, men också företag och andra som bryter mot de regler som gäller för informationgivning och handel på värdepappersmarknaden. De agerar också mot företag som bedriver verksamhet på den finansiella marknaden utan behörigt tillstånd.¹¹⁰ Dessa handlingar kan vara grund för anmärkning eller varning. FI meddelar beslut om anmärkning i fråga om ett försäkringsbolags verksamhet som inspektionen anser behövliga.¹¹¹ Vidare får en koncession förklarad förverkad eller, om det bedöms tillräckligt, varning och anmärkning meddelas, om bolaget inte längre uppfyller kraven för koncession eller i annat fall allvarligt åsidosätter gällande bestämmelser för verksamheten.¹¹²

Avgörande för om FI ska ingripa är om försäkringsbolag inte agerar på ett sätt som står i överensstämmelse med det regelverk som gäller. Om så bedöms vara fallet har FI tillgång till ett antal olika åtgärder ur vilket det slags ingripande som framstår som mest ändamålsenligt i det enskilda fallet kan väljas. Det mest långtgående ingripandet är förverkande av koncession, för detta krävs starka skäl. Om skälen för att förverka koncessionen är uppfyllda men det bedöms tillräckligt kan FI istället meddela anmärkning eller varning. Den lindrigaste formen av ingripande är anmärkning. Anmärkning bör användas om det inte finns något att åtgärda, men överträdelsen ändå bör sanktioneras. Ett beslut om anmärkning kan således meddelas utan att FI dessförinnan förelagt bolaget att vidta rättelse.¹¹³

¹¹⁰ <http://www.fi.se/Om-FI/>, hämtad 2010-10-06.

¹¹¹ 19:11 FRL.

¹¹² Aspis-beslutet samt Fondförsäkringsbolaget.

¹¹³ Fondförsäkringsbolaget.

I samband med att FI meddelar beslut om anmärkning eller varning får FI besluta om bolaget ska betala en straffavgift. FI får också avstå från ingripande om en överträdelse är ringa eller ursäktlig, försäkringsbolaget gör rättelse eller någon annan myndighet har vidtagit åtgärder mot bolaget och dessa åtgärder bedöms tillräckliga.¹¹⁴ FI dokumenterar varningar och anmärkningar genom myndighetsbeslut. Dessa beslut är offentliga och finns att tillgå på bland annat FI:s hemsida.¹¹⁵

År 2009 beslutade FI om totalt 239 sanktioner. Bland dessa var bland annat 153 beslut angående avgifter för försenad eller felaktig anmälan om finansiella uppgifter såsom exempelvis sent inlämnad rapportering av kvartalsrapport. Sådant beslut riktades mot bland annat Länsförsäkringar Gotland¹¹⁶ och Sirius International¹¹⁷. Fyra anmärkningar kombinerade med straffavgift meddelades till bland annat Trygg-Hansa¹¹⁸ och Svensk Handel Fondförsäkring¹¹⁹ och sist men inte minst meddelades totalt en återkallelse av tillstånd att bedriva försäkringsverksamhet, vilken riktades mot Aspis Liv¹²⁰.¹²¹ För att närmare undersöka hur FI resonerar gällande varning och dess påföljder i praktiken kommer nedan referat av beslut avseende försäkringsverksamhet att redogöras.

¹¹⁴ 19:11 d FRL.

¹¹⁵ <http://www.fi.se/Utredningar/Rapporter/>, hämtad 2010-11-25.

¹¹⁶ Beslut FI Dnr 09-1274.

¹¹⁷ Beslut FI Dnr 09-1272.

¹¹⁸ Beslut FI Dnr 09-1382-342.

¹¹⁹ Fondförsäkringsbolaget.

¹²⁰ Aspis-beslutet.

¹²¹ <http://www.fi.se/Utredningar/Rapporter/>, hämtad 2010-09-26.

4.2 FI:s beslut

4.2.1 Anticimex

Anticimex samarbetar med ett antal andra försäkringsbolag (samarbetsbolag), som erbjuder Anticimex försäkringar som ett delmoment utöver sina egna försäkringar. Det är dock även möjligt för kunder att teckna försäkringar direkt via Anticimex.¹²²

FI meddelar Anticimex Försäkringar AB (Anticimex) en anmärkning med stöd av 19 kapitlet 11 § första stycket FRL. Anticimex har i flera avseenden visat brister i sina interna regelverk och funktioner för styrning och kontroll av verksamheten. Bristerna har berört:¹²³

- Informationsgivning till kunder
- Hantering av intressekonflikter
- Placeringsriktlinjer
- Ledningsprövning
- Hantering och kontroll av risker
- Regelefterlevnad
- Oberoende granskning
- Klagomålshantering och skadereglering

Först och främst har informationsgivningen stor betydelse vid kundernas beslut om en försäkring ska tecknas eller inte. Det är också av vikt att kunden får information om vilket bolag som står bakom försäkringen för det fall kunden ska bevaka sina intressen med anledning av försäkringen. Försäkringsgivaren är ytterst ansvarig för att kunden får rätt information.¹²⁴

Vidare, när ett försäkringsbolag ingår i en koncern finns det risk för konflikter med andra intressen inom samma koncern. Även om bolaget anser att risken för intressekon-

¹²² Anticimex-beslutet, s. 2.

¹²³ Anticimex-beslutet, s. 1.

¹²⁴ Anticimex-beslutet, s. 5.

flikter är liten krävs det riktlinjer för att identifiera och hantera eventuella intressekonflikter, inte minst för att säkerställa att bolagets uppfattning om riskerna överensstämmer med verkligheten.¹²⁵

Avsaknad av placeringsriktlinjer och skuldtäckningspolicy, eller brister i dessa regelverk, kan leda till felaktiga eller olämpliga placeringar vilket i sin tur kan påverka bolagets ekonomiska ställning och förmåga att infria sina förpliktelser mot försäkringstagarna.¹²⁶

Syftet med ledningsprövningen är att säkerställa att de personer som utövar ett bestämmande inflytande över ett försäkringsbolag är lämpliga och har rätt kompetens för uppgiften. Om ett försäkringsbolag underlåter att anmäla nya ledningspersoner till FI uppstår en risk för att försäkringsbolaget kan komma att ledas av personer som inte är lämpliga.¹²⁷

Avsaknaden av riktlinjer och en samlad funktion för hantering och kontroll av risker har inneburit att bolaget har saknat väsentliga funktioner för att säkerställa en tillfredsställande kontroll över försäkringsverksamheten.¹²⁸

Avsaknad av riktlinjer för regelefterlevnad innebär att det är oklart vad som ska granskas, vem som ska granska, när granskning ska ske och på vilket sätt resultaten ska rapporteras till styrelse och ledning. Då Anticimex är uppdelat på ett antal större kontor är det av särskild vikt att ha en fungerande regelefterlevnad. Annars finns risk att kunderna behandlas olika på de olika kontoren. Dessutom kan den centrala ledningens, styrning och kontroll av verksamheten ute i landet försvåras då avsaknad av regelefterlevnadsfunktion innebär att bolaget inte kunnat säkerställa att instruktionerna efterlevts.

Avsaknaden av riktlinjer och oberoende granskningsfunktion innebar att bolagets kunder saknat den trygghet som en oberoende granskning medför. Genom att inte ha denna

¹²⁵ Anticimex-beslutet, s. 6.

¹²⁶ Ibid.

¹²⁷ Anticimex-beslutet, s. 6 f.

¹²⁸ Anticimex-beslutet, s. 8.

funktion har bolaget saknat en väsentlig funktion för att säkerställa att bolaget uppfyller sina egna regelverk och de krav på verksamheten som följer av författningar eller allmänna råd.¹²⁹

FI:s allmänna råd om klagomålshantering ger utrymme för alternativa lösningar, om det är motiverat med hänsyn till verksamhetens storlek och karaktär samt de meddelande produkterna.¹³⁰ Anticimex regler hade dock inte den omfattning som följer av FI:s allmänna råd och kan inte heller anses som tillräckliga för att uppfylla deras syfte i förhållande till verksamhetens storlek och karaktär samt de meddelande produkterna.¹³¹

Av Anticimex skademanual framgår tydligt att skadenämnden är en intern nämnd och att dess beslut utgör Anticimex slutliga inställning i ärendet, som inte omprövas. Med hänsyn till detta och Allmänna Reklamationsnämndens praxis anser FI att bolagets kunder har haft behov av information om möjligheter till prövning i allmän domstol eller i Allmänna reklamationsnämnden för att kunna bevaka sina intressen efter prövning i skadenämnden.¹³²

Anticimex har inte heller haft övergripande kontroll över regelefterlevnaden i skaderegleringen, inte hanterat alla klagomål i enlighet med FI:s allmänna råd (FFFS 2002:23) och inte lämnat den information som kunderna har behövt för att driva sitt ärende vidare efter prövning i bolagets interna skadenämnd. Sådana brister innebär typiskt sett en betydande risk för att enskilda kunder inte får sina intressen tillgodosedda i samband med ersättningsanspråk.¹³³

Slutkommentar

Det är uppenbart att samtliga påpekanden från FI rör konsumentskyddet eller riskhanteringen i bolaget som i ett senare skede kan påverka försäkringshavarna. Anticimex har

¹²⁹ Anticimex-beslutet, s. 10.

¹³⁰ Anticimex-beslutet, s. 10 f.

¹³¹ Anticimex-beslutet, s. 11.

¹³² Anticimex-beslutet, s. 13.

¹³³ Ibid.

vidtagit åtgärder för rättelse på samtliga punkter men först efter FI:s påpekanden. FI bedömer åtgärderna som tillfredsställande. Dock har bristerna haft sådan omfattning och långvarighet att det inte är tillräckligt att Anticimex åtgärdat bristerna först när FI påpekat dem. Anticimex kan därför inte undgå ett ingripande om anmärkning. FI bedömer att det är tillräckligt att meddela en anmärkning som förenas med en straffavgift.¹³⁴ Straffavgiften bestäms av FI till 1 500 000 kronor med stöd av 19 kapitlet 11 d § FRL.¹³⁵

4.2.2 Svensk Handel Fondförsäkring

Verksamheten i Fondförsäkringsbolaget bedrivs tillsammans med Svensk Handel Pensionskassa, Försäkringsförening (Pensionskassan) och den ideella föreningen Svensk Handel Grupp-försäkring (Grupp-försäkring) under det gemensamma varumärket Svensk Handel Försäkringar.¹³⁶

Finansinspektionen meddelar Svensk Handel Fondförsäkring (Fondförsäkringsbolaget) en anmärkning med stöd av 19 kapitlet 11 § första stycket FRL. Försäkringsbolaget har i flera avseenden brutit mot regelverket genom följande brister:¹³⁷

- Ledning, organisation och kostnadsfördelning av gemensamma tjänster
- Interna uppdragsavtal
- Intressekonflikter
- Regelefterlevnad (compliance)
- Årsredovisning
- Placeringsriktlinjer och konsekvensanalys
- Skuldtäckning
- Penningtvätt
- Ledningsprövning

¹³⁴ Anticimex-beslutet, s. 1.

¹³⁵ Anticimex-beslutet, s. 1 samt s. 16.

¹³⁶ Fondförsäkringsbolaget, s. 2.

¹³⁷ Fondförsäkringsbolaget, s. 1.

Till att börja med har Fondförsäkringsbolaget, Pensionskassan och Gruppförsäkring inte upprättat några interna uppdragsavtal mellan sig om hur detta samarbete närmare ska bedrivas. För att bolaget ska kunna fullgöra sina åtaganden gentemot försäkringstagarna är det väsentligt att försäkringsbolaget har god kontroll över försäkringsrisker, finansiella risker och rörelserisker.¹³⁸ Underlåtelse att upprätta interna uppdragsavtal strider mot gällande regelverk om god kontroll samt följer inte FI:s allmänna råd. Försäkringsbolag har vidare en skyldighet att upprätta riktlinjer för hantering av intressekonflikter mellan bolagets intressenter. Att Fondförsäkringsbolaget följt Pensionskassans riktlinjer får dock anses som en förmildrande omständighet i sammanhanget och visar att bristerna främst varit av formell karaktär.¹³⁹

Alla riktlinjer och policys har utgått från varumärket Svensk Handel Försäkring och beslutats av Pensionskassans styrelse. Det finns således inga riktlinjer eller policys som upprättats för och beslutats av styrelsen i Fondförsäkringsbolaget.¹⁴⁰ Det ankommer på styrelsen att fatta beslut om bolagets organisation och förvaltningen av bolagets angelägenheter. Detta innefattar bland annat att upprätthålla en god intern kontroll av bolagets organisation och driften av verksamheten genom att exempelvis ta fram interna regler samt dokumentera och följa upp detta löpande.¹⁴¹

Att moderbolaget bör verka för att gemensamma interna regler fastställs för den tillståndspliktiga verksamheten som drivs av företag inom koncernen fråntar inte Fondförsäkringsbolagets styrelse detta ansvar, men får ses som en förmildrande omständighet i sammanhanget.¹⁴²

Styrelseordförande i Fondförsäkringsbolaget är dessutom samtidigt VD för Pensionskassan och för Gruppförsäkring. Det är inte tillåtet för en person att samtidigt inneha

¹³⁸ Fondförsäkringsbolaget, s. 4.

¹³⁹ Fondförsäkringsbolaget, s. 5.

¹⁴⁰ Fondförsäkringsbolaget, s. 6.

¹⁴¹ Fondförsäkringsbolaget, s. 8.

¹⁴² Ibid.

tjänst både som styrelseordförande och som VD för flera olika juridiska personer som står under FI:s tillsyn. Eftersom Fondförsäkringsbolaget startade sin verksamhet för mer än tre år sedan anser FI att en eventuell övergångsperiod, under vilket dubbla engagemang möjligen ändå skulle anses vara acceptabel, är långt överskriden.¹⁴³

Vidare, ett försäkringsbolags förmåga att löpande följa upp verksamheten och tillse att det finns en controller som säkerställer att rapportering på ett rimligt sätt återspeglar verksamheten är avgörande för möjligheten att uppnå en god intern kontroll. Eftersom styrelsens beslutsfattande grundas på den information den får är styrelsens möjligheter att fatta korrekta beslut direkt beroende av de rapporter de får samt kvalitén på det presenterade beslutsunderlaget.¹⁴⁴

Årsredovisningen för 2007 var inte upprättad i enlighet med FI:s föreskrift och allmänna råd. Upplysningar saknades om skälen till att avtalen klassificerats som försäkringsavtal enligt årsredovisningen, men redovisas i balansräkningen som en avsättning för livförsäkring för vilka försäkringstagaren bär risk.¹⁴⁵ Vidare saknades upplysning angående koncerninterna transaktioner avseende både Pensionskassan och Gruppörsäkring. Slutligen saknades också information om förmånsrätt i de skuldtäckningsbara tillgångarna.¹⁴⁶

Placeringsriktlinjerna är det övergripande styrdokument som styrelsen ska använda som stöd för sina placeringar och är därför väsentligt för verksamheten. Placeringsriktlinjerna är även grundläggande för tillämpningen av akksamhetsprincipen och för FI:s tillsyn. Konsekvensanalysen är en redogörelse för de konsekvenser som riktlinjerna får för för-

¹⁴³ Fondförsäkringsbolaget, s. 7 f.

¹⁴⁴ Fondförsäkringsbolaget, s. 8 f.

¹⁴⁵ Fondförsäkringsbolaget, s. 10.

¹⁴⁶ Ibid.

säkringsbolaget samt för försäkringstagarna och andra ersättningsberättigade på grund av försäkringarna.¹⁴⁷

Eftersom skuldtäckningsregistret utgör grunden för den förmånsrätt som försäkringstagare och andra ersättningsberättigade har, är det väsentligt att försäkringsbolaget har en ordentlig policy och struktur för hur detta ska skötas samt vem som är ansvarig för registret.¹⁴⁸

För att skapa en heltäckande och enhetlig hantering är det väsentligt att aktörerna på marknaden har fastställda rutiner som motverkar att deras verksamhet utnyttjas för penningtvätt och finansiering av terrorism. Därtill måste också de anställda få behövlig information och utbildning för ändamålet. FI:s uppgift är att se till att de finansiella företagen följer dessa bestämmelser.¹⁴⁹ Fondförsäkringsbolaget har saknat egna fastställda rutiner för att hantera dessa frågor.¹⁵⁰ Fondförsäkringsbolaget har dessutom brutit när de inte anmält två av styrelseledamöterna och VD:n för ledningsprövning.¹⁵¹

Slutkommentar

Överträdelsena har varit många och av varierande karaktär men de har alla berört företagets riskhantering och skyddet för konsumenter i olika utsträckning. Fondförsäkringsbolaget har under ärendets gång vidtagit åtgärder för att rätta till konstaterade brister och regelförståelsen har förbättrats. Med hänsyn till detta och att vissa av bristerna var för sig inte nödvändigtvis föranleder ett ingripande finner FI att det är tillräckligt att meddela Fondförsäkringsbolaget en anmärkning. En anmärkning bör åtföljas av en straffavgift för att gradera anmärkningen.¹⁵²

¹⁴⁷ Fondförsäkringsbolaget, s. 11 f.

¹⁴⁸ Fondförsäkringsbolaget, s. 12.

¹⁴⁹ Fondförsäkringsbolaget, s. 13 f.

¹⁵⁰ Fondförsäkringsbolaget, s. 14.

¹⁵¹ Fondförsäkringsbolaget, s. 14 f.

¹⁵² Fondförsäkringsbolaget, s. 17.

Fondförsäkringsbolaget har gjort sig skyldig till en rad brister i sin verksamhet. I mildrande riktning talar att Fondförsäkringsbolaget efter FI:s platsundersökning omedelbart påbörjat arbetet med att åtgärda bristerna. Med hänsyn härtill får 100 000 kronor anses som en väl avvägd straffavgift.¹⁵³

4.2.3 Trygg-Hansa

Trygg-Hansa Försäkringsaktiebolag (Trygg-Hansa) är en del av en större försäkringskoncern. Trygg-Hansa ägs närmast av det danska försäkringsholdingbolaget Codan A/S, som också äger det danska försäkringsbolaget Codan Forsikring A/S. I referatet används ”Codangruppen” som en gemensam benämning på de alla tre bolagen. Codan A/S och Codan Forsikring A/S benämns gemensamt ”Codanbolagen”.¹⁵⁴

FI meddelar Trygg-Hansa en anmärkning enligt 19 kapitlet 11 § 10 stycket punkt 3 FRL. Trygg-Hansa har i flera avseenden brustit i sin interna styrning och kontroll samt i sin finansiella rapportering till FI. Med anledning av detta såg FI brister i framförallt:¹⁵⁵

- Organisationen
- Intressekonflikter
- Intern styrning och kontroll (internrevision)
- Riskkontroll
- Rapportering till FI

Först och främst ska organisationen anpassas efter hur stort bolaget är och vilken verksamhet som bedrivs. Trygg-Hansa är ett av de största försäkringsbolagen i Sverige. Ett bolag av Trygg-Hansas storlek och med dess omsättning måste ha en tillförlitlig organisation där försäkrings-, placerings- och rörelserisken är väl omhändertagna. FI uppdagade att bolaget inte haft tillfredsställande styrning och kontroll av sin verksamhet. Det har dessutom därigenom funnits en påtaglig risk för felaktiga eller i vart fall olämpliga

¹⁵³ Ibid.

¹⁵⁴ Trygg-Hansa-beslutet, s. 2.

¹⁵⁵ Trygg-Hansa-beslutet, s. 1.

beslut avseende försäkringstagarnas och de försäkrades intressen. Att en verksamhet på detta sätt blir svåröverblickbar och ogenomtränglig innebär att det finns risk för att inte heller FI kan utföra sin granskning av verksamheten och kontrollera att försäkringstagarnas och de försäkrades intressen inte åsidosätts.¹⁵⁶

Det är inte heller visat att Trygg-Hansa i tillräcklig omfattning har behandlats som en egen legal enhet av styrelsen och kommittéerna. Detta har inneburit en uppenbar risk för intressekonflikter.¹⁵⁷

När ett försäkringsbolag inte har riktlinjer som är anpassade till sin storlek och verksamhet kan det betyda att det inte är säkert att bolaget har full styrning av och kontroll över verksamheten. Med en otydlig kontroll av riskerna i en komplex verksamhet finns en ökad risk för de försäkrade och försäkringstagarnas rätt.¹⁵⁸ Ju mer komplex en organisation är ju tydligare bör riktlinjerna vara för att försäkringstagarna eller de försäkrade inte ska riskera att komma i kläm.¹⁵⁹

Funktionen bör så långt som möjligt ha en självständig ställning i förhållande till den direkt affärsdrivande verksamheten.¹⁶⁰ Eftersom Trygg-Hansas funktion för regelefterlevnad var placerad under Codanbolagens chefsjurist innebar det att funktionen inte var självständig. Det fanns en risk för filtrering eller bortfall av väsentlig information på vägen till de olika leden.¹⁶¹

Styrelsen bör dessutom se till att det finns en funktion som granskar och utvärderar den interna kontrollen. Funktionen bör i första hand vara underställd styrelsen eller den

¹⁵⁶ Trygg-Hansa-beslutet, s. 6.

¹⁵⁷ Ibid.

¹⁵⁸ Ibid.

¹⁵⁹ Trygg-Hansa-beslutet, s. 8.

¹⁶⁰ Trygg-Hansa-beslutet, s. 9.

¹⁶¹ Ibid.

verkställande direktören. Den bör vara helt separerad från den verksamhet som granskas och bör således inte delta i den operativa verksamheten.¹⁶²

Chefen för internrevisionen har dessutom haft rätt att teckna firman. Med en sådan rättighet kan aldrig en funktion anses separerad från den operativa verksamheten. Att rapporteringen av revisionsplanerna och för internrevisionen dokumenteras i styrelseprotokollen är viktigt för att de som berörs i efterhand kan kontrollera att styrelsen erhållit informationen.¹⁶³

Trygg-Hansa har inte haft sådan tydlighet och ordning på sina placeringsriktlinjer och sin skuldtäckningspolicy som måste krävas av ett försäkringsbolag, eftersom detta är kärnan i skyddet vid försäkringsfall. Brister i eller avsaknad av placeringsriktlinjer och skuldtäckningspolicy kan därtill leda till felaktiga eller olämpliga placeringar vilket i sin tur påverkar bolagets ekonomiska ställning och förmåga att infria sina förpliktelser mot försäkringstagarna.¹⁶⁴

FI uppmärksammades också om att det fanns tydliga brister i Trygg-Hansas periodiska rapportering av finansiella uppgifter till FI.¹⁶⁵ Trygg-Hansas årsredovisningar innehöll dessutom brister som visar att bolaget haft bristande styrning och kontroll i detta avseende.¹⁶⁶

Slutkommentar

FI har i sin undersökning uppmärksammat att Trygg-Hansa har haft bristande kontroll av sina styrorgan, sin beslutsordning, sina risker, sin organisation för kontroll av regel- efterlevnaden, sin självständiga granskningsfunktion, sina placeringsriktlinjer, sin skuldtäckningspolicy, sin rapportering till FI samt sin årsredovisning. Dessa brister rik-

¹⁶² Trygg-Hansa-beslutet, s. 11.

¹⁶³ Ibid.

¹⁶⁴ Trygg-Hansa-beslutet, s. 14.

¹⁶⁵ Trygg-Hansa-beslutet, s. 14.

¹⁶⁶ Trygg-Hansa-beslutet, s. 17.

tar sig mot riskhanteringen och konsumentskyddet. Bolaget har dock vidtagit åtgärder för samtliga brister.¹⁶⁷

Med beaktande av Trygg-Hansas samarbetsvilja, bolaget storlek och bristernas omfattning fastställer Finansinspektionen straffavgiften till fem miljoner kronor. Straffavgiften tillfaller staten och kommer att faktureras av FI efter att beslutet har vunnit laga kraft.¹⁶⁸

4.2.4 Aspis Liv

FI förklarar Aspis koncession förverkad med stöd av 19 kapitlet 11 § 10 stycket punkt 1 och 3 FRL.¹⁶⁹ Aspis uppfyller inte längre kraven för att bedriva försäkringsverksamhet. Bolaget har åsidosatt gällande regler och allvarligt riskerat försäkringstagarnas rättigheter genom följande brister:¹⁷⁰

- Solvens och skuldtäckning
- Otillåten och förtäckt vinstutdelning
- Intern styrning och kontroll
- Koncerninterna transaktioner

Solvens och skuldtäckning

Aspis har fört över tillgångar till bolagets bankkonto i Zurich av ett värde på cirka 329 miljoner kronor (bolagets totala tillgångar cirka 526 miljoner kronor). Tillgång till kontona hade emellertid inte bara Aspis, utan också ett annat bolag, nämligen Hestiun Europe Limited (Hestiun).¹⁷¹

Aspis har inte kunnat förfoga över de tillgångar som överförts till kontot i Zurich på grund av att tillgångarna har pantsatts genom ett trepartsavtal mellan Hestiun, Aspis och

¹⁶⁷ Trygg-Hansa-beslutet, s. 19.

¹⁶⁸ Trygg-Hansa-beslutet, s. 21.

¹⁶⁹ Aspis-beslutet, s. 1.

¹⁷⁰ Aspis-beslutet, s. 2.

¹⁷¹ Aspis-beslutet, s. 5.

Commercial Value. Avtalet bär dock Aspis VD:s underskrift.¹⁷² På grund av att merparten av bolagets kapital är pantsatt uppfyller inte Aspis lagens krav om skuldtäckning. Utan dessa tillgångar är bolagets solvenskvot negativ vilket inte är tillåtet enligt lagtexten.¹⁷³

Reglerna om skuldtäckning och solvens är säkerhetsregler för att skydda försäkringstagarna. Genom att tillgångarna finns i ett skuldtäckningsregister har försäkringstagarna särskild förmånsrätt till dessa tillgångar vid en konkurs.¹⁷⁴ Aspis Liv har allvarligt åsidosatt dessa bestämmelser. Att bolaget nu arbetar för att rädda upp situationen förändrar inte det faktum att styrelsen har brustit i sitt ansvar och VD har inte vidtagit de åtgärder som krävts för att bolagets medelsförvaltning ska skötas på ett betryggande och lagligt sätt.¹⁷⁵

Otillåten och förtäckt vinstutdelning

Aspis gjorde under 2008 två större investeringar varav styrelseordförande hade fria händer att bestämma på vilket sätt investeringarna skulle ske. Investeringen bestod av två olika förvärv vilket avsåg aktier i fastighetsbolaget ADHP och Venarem Holdings Limited (Venarem). Säljare av aktierna i Venarem var Aspis indirekta ägare. Venarems enda verkliga tillgång var dotterbolaget Larlecum Corporation Limited, (Larlecum). Larlecums tillgång bestod i en fastighet på Cypern som skulle exploateras och bebyggas och avtalet innebar att säljaren skulle ansvara för och bekosta exploateringen av fastigheten.¹⁷⁶

Säljare av aktierna i ADHP var en person som vid tidpunkten för transaktionen inte var närstående enligt definition i FRL, men som idag kan anses vara det. Köpeskillingen

¹⁷² Aspis-beslutet, s. 7.

¹⁷³ Aspis-beslutet, s. 7 f.

¹⁷⁴ Aspis-beslutet, s. 7.

¹⁷⁵ Aspis-beslutet, s. 8.

¹⁷⁶ Aspis-beslutet, s. 8.

uppgick till ett pris motsvarande överpris av aktierna med ungefär 13 miljoner kronor.¹⁷⁷ Aspis förvärv av aktierna i ADHP faller inom ramen för vad som kan anses utgöra en normal avvikelse från gällande aktiekurs mot bakgrund av att det avsåg en större aktiepost i ett noterat bolag. Att styrelsen gav ett så vitt bemyndigande till styrelseordföranden ensam, i strid mot bolagets placeringsriktlinjer och utan efterföljande uppföljning, visar på en bristande intern styrning och kontroll.¹⁷⁸

Aspis och säljaren av aktierna i Venarem har en sådan anknytning att reglerna om vinstutdelning ska tillämpas på denna transaktion. Köpeavtalet är inte utformat på marknadsmässiga villkor. Detta är tydligt eftersom köpeskillingen till närmare 90 procent skulle erläggas i förskott, säljarens motprestation skulle initieras först när bygglov meddelats, avtalet saknar uppsägningsbestämmelser eller vitesklausuler samt att en sista tidpunkt för slutförande av byggprojektet saknas. Sammantaget utgör detta en förtäckt vinstutdelning.¹⁷⁹

Eftersom investeringen översteg de fria medel som Aspis hade att fördela utgör transaktionen inte bara en förtäckt utan också en otillåten vinstutdelning. Aspis har genom transaktionen med Venarem gjort en oviss investering till ett uppenbarligen för högt pris. Aspis Liv har brutit mot regelverket och därmed på ett otillåtet sätt satt försäkringstagarnas tillgångar under risk. Brott mot vinstutdelningsreglerna är mycket allvarliga.¹⁸⁰

Intern styrning och kontroll

Aspis ingick under 2008 ett uppdragsavtal avseende förvaltningstjänster med ett bolag inom Aspisgruppen, Aspis Pronia.¹⁸¹ Förvaltningsavtalet medför en avsevärd risk då det

¹⁷⁷ Aspis-beslutet, s. 9.

¹⁷⁸ Aspis-beslutet, s. 10.

¹⁷⁹ Ibid.

¹⁸⁰ Aspis-beslutet, s. 11.

¹⁸¹ Aspis-beslutet, s. 11.

kan utnyttjas för att utföra uppdrag för Aspis räkning som är mycket omfattande och som kan avse väsentliga delar av bolagets verksamhet. Avtalet innebär att Aspis Liv betalar en fast årsavgift utan att säkert få någon motprestation.¹⁸² Dessutom kan avtalet inte sägas upp av Aspis utan kräver samtycke av Aspis Pronia.¹⁸³ Ledningen i Aspis har genom Förvaltningsavtalet åsidosatt bolagets bästa till förmån för ägarintressen och närstående bolag. Detta är mycket allvarligt och vittnar om Aspis brist på förståelse och kontroll över sina risker.¹⁸⁴

Utöver det ovan sagda är dessutom investeringskommitténs roll oklar och av dess riktlinjer ser det ut som om kommittén ska kontrollera sitt eget arbete vilket är högst olämpligt.¹⁸⁵ Vidare har riktlinjer för regelefterlevnad, riskhantering och riskkontroll saknats i bolaget.¹⁸⁶ Styrelsen och VD har inte haft den ordning och reda som kan förväntas med avseende på hanteringen och förvaltningen av bolagets kapital.¹⁸⁷ Det finns brister i flera av de riktlinjer som bolaget faktiskt haft då de inte till fullo uppfyller de krav som framgår av lag och föreskrifter.¹⁸⁸

Försäkringstagarnas rättigheter bygger på att försäkringsbolagen kan hantera sin verksamhet och följer regelverket för att inte förlora kontrollen. FI ser allvarligt på den bristande styrningen och kontrollen av verksamheten.¹⁸⁹

¹⁸² Aspis-beslutet, s. 13.

¹⁸³ Aspis-beslutet, s. 12.

¹⁸⁴ Aspis-beslutet, s. 13.

¹⁸⁵ Aspis-beslutet, s. 13 f.

¹⁸⁶ Aspis-beslutet, s. 14.

¹⁸⁷ Aspis-beslutet, s. 15.

¹⁸⁸ Aspis-beslutet, s. 15 f.

¹⁸⁹ Aspis-beslutet, s. 16.

Koncerninterna transaktioner

Det har skett koncerninterna transaktioner mellan Aspisgruppen gällande den kvittning som skett i samband med erläggande av arvode avseende Förvaltningsavtalet, som beskrivs ovan, avsåg ursprungligen bonus och sedan lån till tidigare anställda i Aspis Liv. Aspis har vidare betalat fakturor för andra bolag inom Aspisgruppen.¹⁹⁰ Dessutom har ingen uppföljning av Aspis styrelse eller VD gällande denna transaktion gjorts.¹⁹¹ Bolaget har medgivit att flera av de styrdokument som enligt lag och föreskrifter ska finnas har saknats. De riktlinjer som funnits avseende placeringarna av bolagets tillgångar, organisationen av bolagets kapitalförvaltning och skuldtäckningstillgångar samt ansvaret för detta har varit motstridiga och därmed inte följts. Det är uppenbart att styrelsen och VD inte kunnat hantera riskerna i bolaget på ett korrekt sätt. Vidare är det uppenbart att bolaget saknat förmåga att hantera sina intressekonflikter.¹⁹² Detta visar på en bristande intern kontroll och styrning i Aspis. Särskilt i finansiell verksamhet som lyder under strikta regler är det viktigt att följa reglerna.¹⁹³

Slutkommentar

Aspis har inte motsvarat de krav som följer av lag och regelverk för att förhindra eller åtgärda de uppmärksammade bristerna. Detta bedöms på samtliga punkter som mycket allvarligt. Bristerna har avsett både konsumentskyddet och riskhanteringen i bolaget. Av de iakttagelser som gjorts gör FI bedömningen att bristerna är så pass allvarliga att bolaget helt saknar förutsättningar att inneha koncession för försäkringsverksamhet. FI finner därför att bolagets koncession ska förklaras förverkad.¹⁹⁴

¹⁹⁰ Aspis-beslutet, s. 16 f.

¹⁹¹ Aspis-beslutet, s. 18.

¹⁹² Ibid.

¹⁹³ Ibid.

¹⁹⁴ Aspis-beslutet, s. 20.

4.3 Sammanfattning

4.3.1 Sammanfattning av besluten

För att sammanfatta besluten gällande försäkringsbolagens brister och följderna för dess brister, se figuren nedan:

Anticimex	Fondförsäkringsbolaget	Trygg-Hansa	Aspis
Brister i:	Brister i:	Brister i:	Brister i:
<ul style="list-style-type: none"> • Intressekonflikter • Regelefterlevnad • Placeringsriktlinjer för skuldtäckningstillgångar • Hantering och kontroll av risker • Informationsgivning • Ledningsprövning • Oberoende granskning • Klagomålshantering och skadereglering 	<ul style="list-style-type: none"> • Intressekonflikter • Regelefterlevnad • Riktlinjer och instruktioner • Interna uppdragsavtal mellan de juridiska enheterna i försäkringsgruppen • Ledning, organisation och kostnadsfördelning av gemensamma tjänster • Årsredovisningen 	<ul style="list-style-type: none"> • Intressekonflikter • Organisationen • Intern styrning och kontroll • Riskkontroll • Rapportering till FI 	<ul style="list-style-type: none"> • Intressekonflikter • Solvens och skuldtäckning • Otillåten och förtäckt vinstutdelning • Intern styrning och kontroll
FI: Brist i riskhantering & konsumentskydd	FI: Brist i riskhantering & konsumentskydd	FI: Brist i riskhantering & konsumentskydd	FI: Brist i riskhantering & konsumentskydd
= Anmärkning + straffavgift 1 500 000 kronor	= Anmärkning + straffavgift 100 000 kronor	= Anmärkning + straffavgift 5 000 000 kronor	= Förverkad koncession

Figur2. Sammanfattning på försäkringsbolagens brister enligt FI:s beslut.

Det är ostridigt att FI, i dess beslut, lägger den yttersta vikten vid riskhanteringen som sedan mynnar ut i konsumentskyddet. De för verksamheten gällande bestämmelserna och FI:s råd och rekommendationer avser att verka för ett stabilt bolag och därmed som ett skydd gentemot konsumenten. FI påpekar i regel att hänsyn gällande huruvida brister är av väsentlig karaktär beror till stor del på den verksamhet som ett bolag bedriver.

Försäkringsverksamhet är vidare en samhällsviktig funktion och är omfattat av ett komplicerat och omfattande skyddsregelverk men innebär också en stor risk för försäkringstagaren och de försäkrade då ingen garanti, liknande bankgarantin för banker, finns vid det fall ett försäkringsbolag går i konkurs eller inte kan infria sitt ersättningsansvar.

Istället avser reglerna om solvens och skuldtäckning samt de övergripande reglerna om risk- och kontrollhantering att vara ett motsvarande skydd gentemot försäkringstagarna och de försäkrade för att få ut ersättning vid eventuell konkurs. Verksamheten i ett försäkringsbolag ska bedrivas på ett betryggande sätt så att försäkringsskyddet blir tillförlitligt, förutsebart och lättförståeligt för kunderna.¹⁹⁵

Vid bedömningen gällande vilken typ av sanktion som FI tilldelar bolagen tas hänsyn till vilken karaktär bristerna är av, hur allvarliga de är och antalet brister. Även försäkringsbolagets samarbetsvilja och förmåga vägs in i diskussionen om vilken sanktion som ska tilldelas, om det ens ska tilldelas någon.

Gällande Anticimex, Fondförsäkringsbolaget och Trygg-Hansa tilldelades samtliga en anmärkning med straffavgift. Gällande Anticimex och Trygg-Hansa ansågs anmärkning vara tillräckligt mot bakgrund av den samarbetsvilja och de åtgärder de båda bolagen företagit efter FI:s påpekanden. Men på grund av bristernas omfattning och antal tilldelas också en straffavgift.¹⁹⁶ I beslutet gällande Fondförsäkringsbolaget uttalar sig FI endast om att överträdelserna sammantaget med hänsyn till sitt antal motiverar ett ingripande i form av anmärkning och straffavgift. FI uttalar sig således inte om någon samarbetsvilja från Fondförsäkringsbolagets sida.¹⁹⁷ Vid bestämmandet av straffavgiften tas hänsyn till storleken på bolaget och dess totala omsättning. I beslutet gällande Aspis tog FI inte upp anmärkning som ett alternativ utan meddelade direkt bolaget beslut om att bolagets koncession ska anses vara förverkad mot bakgrund av de brister bolaget visat.

¹⁹⁵ Anticimex-beslutet, s. 14, Trygg-Hansa-beslutet, s. 19 samt Aspis-beslutet, s. 19.

¹⁹⁶ Anticimex-beslutet, s. 15 samt Trygg-Hansa-beslutet, s. 17.

¹⁹⁷ Fondförsäkringsbolaget, s. 17.

Varning ansågs inte heller tillräckligt då brister fortfarande kvarstod efter FI:s ingripande och kommunikationsväxling med bolaget.¹⁹⁸

¹⁹⁸ Aspis-beslutet, s. 20 f.

5 Analys

5.1 Syftet med varningsinstitutet

Det övergripande syftet med varningsinstitutet är att skydda allmänhetens förtroende till den finansiella marknaden.¹⁹⁹ FI, såsom kontrollorgan, ska bidra till det finansiella systemets stabilitet och effektivitet med beaktande av konsumentskyddet.²⁰⁰ Detta ska ske genom att FI kontrollerar att det föreligger systemstabilitet och konsumentskydd inom finansmarknaden.²⁰¹ Tillsynen, enligt förarbetena till lagstiftningen, innebär att försäkringsbolagen ska följa god försäkringsstandard, vilket i närmare mån betyder att försäkringsbolagen ska handla så att skyddsreglerna enligt lagen och FI:s egna föreskrifter inte kringgås. Mer är så finns inte uttryckt i förarbetena utan det är FI:s uppgift att fylla ut innebörden genom egen tillsynspraxis.²⁰²

Avgörande för om FI skall ingripa blir om försäkringsbolaget agerar på ett sätt som inte står i överensstämmelse med det regelverk som gäller för institutet. Om så bedöms vara fallet har FI tillgång till ett antal åtgärder ur vilket de kan välja det ingripande som framstår som mest *ändamålsenligt* i det enskilda fallet.²⁰³ Vidare bör FI arbeta utifrån kriterierna *väsentlighet* och *risk* när de gäller frågan om vilka ingripanden som FI bör välja vid en regelöverträdelse. Överträdelse av en regel som har till syfte att stabiliteten i institutet skall upprätthållas bör i princip föranleda ett strängare ingripande än brott mot en bestämmelse av mindre betydelse för stabiliteten.²⁰⁴

¹⁹⁹ Se kap. 3.2.

²⁰⁰ Se kap. 3.2.1.

²⁰¹ Se kap. 3.2.2.

²⁰² Se kap. 3.2.1.

²⁰³ Prop. 2002/03:139 s. 382.

²⁰⁴ Se kap 3.2.1.2.

5.1.1 Syftet

5.1.1.1 Vad är syftet med varningsinstitutet?

Av detta att döma är syftet med varningsinstitutet präglat av att skydda allmänhetens förtroende till den finansiella marknaden. Vidare ska varningsinstitutet tjäna som ett tillsyns- och påföljdsinstrument vid eventuell överträdelse av skyddsregler kring den finansiella sektorn.

5.2 FI:s förenlighet med varningsinstitutet

För att ha möjlighet att avgöra huruvida syftet bakom varningsinstitutet stämmer överens med den praktiska tillämpningen av institutet står FI:s tillsynspraxis för den praktiska tillämpningen. Lagstiftningen beskriver syftet med tillsynen som sådan men nämner inte närmare innebörden av god försäkringsstandard. De nämner inte heller hur tillsynen rent praktiskt ska gå till. Däremot nämner de hur bedömningen kring anmärkning, varning och indragen koncession ska gå till, eller i varje fall att bedömningen gällande vilken sanktion som det kan bli fråga om ska bedömas med hänsyn till bristens karaktär med beaktande av väsentlighet och risk. Det finns enligt förarbetena ett uttalat syfte bakom varje sanktion vilket torde vägleda FI i deras detaljreglering eftersom FI själva har utrymme att tolka och fylla ut lagtexten genom dess tillsynspraxis. Detta gäller även andra luckor än bara innebörden av god försäkringsstandard. Framförallt gäller detta reglerna för konsumentskyddet då det inte finns reglerat i lagtexten, mer än att tillsyn ska utövas för att tillse att konsumentskyddet efterlevs.²⁰⁵

FI uppfattas som detaljrika i sina beslut eftersom de är duktiga på att motivera *varför* det föreligger en brist. Genom närmare beaktande av besluten i undersökningen kan utläsas att FI tar hänsyn till väsentlighet och risk när de för resonemang kring *varför* det föreligger en brist. Dock är det en mindre detaljerad motivering kring bedömningen *vilken sanktion* som i slutändan tilldelas försäkringsbolaget.²⁰⁶ Trots bedömningen gällande vilken sanktion som bör tillfalla försäkringsbolaget i fråga, står skrivet i förarbete-

²⁰⁵ Se kap. 3.2.2.2.

²⁰⁶ Se kap. 4.2.

na.²⁰⁷ Möjligen är det underförstått genom FI:s bedömning av sanktion i slutändan att FI beaktar bedömningen i förarbetena men utan att faktiskt resonera kring det i beslutet.

5.2.1 Olika faktorer

5.2.1.1 Försäkringskollektivets förtroende förlorat?

I samtliga beslut beskrivs majoriteten av bristerna som *allvarliga*. Trots detta är det endast Aspis som bedöms få indragen koncession medan de övriga bolagen tilldelas den lägsta sanktionen; anmärkning kombinerat med straffavgift. Återkommande motivering som förekommer gällande bedömningen kring anmärkning kombinerat med straffavgift är att ”det är tillräckligt” att stanna vid anmärkning. Då anmärkning, enligt förarbetena, ska meddelas mot överträdelser av *mindre allvarligt* slag är det intressant att FI valt denna sanktion i de tre övriga besluten då FI uttryckligen uttalar sig om att samtliga brister är just *allvarliga* och inte *mindre allvarliga*.

I beslutet gällande Aspis beaktar FI inte ens alternativet anmärkning mer än att konstatera att detta ej är tillräckligt. FI anför att åtgärder som vidtas endast efter påpekande från FI inte kan anses tillräckliga för att motivera en annan bedömning än förverkande av koncessionen i detta fall. Dessutom tycks situationen ha förvärrats genom att det kvarstod brister i försäkringsbolaget även efter FI:s påpekanden i kombination med att bolagets ledning, enligt FI, tappat kontrollen över merparten av kapitalet i bolaget. En förmildrande effekt i en sådan här situation är samarbetsvillighet och viljan att avhjälpa bristerna direkt, enligt FI. Aspis synes dock inte ha åtgärdat bristerna i kombination med att de var mycket allvarliga och delvis kvarstod efter påpekandena. Sammantaget menar FI att dessa omständigheter leder till att Aspis förverkat sitt förtroende att bedriva försäkringsverksamhet och det anses inte tillräckligt att meddela varning.²⁰⁸ De övriga försäkringsbolagen kunde visa att de vidtagit åtgärder på de flesta punkter samtidigt som de varit samarbetsvilliga. FI understryker dock att trots att bristerna avhjälpes eller tyder på att avhjälpas kan sanktion inte undgås, därav meddelas anmärkning kombinerat med straffavgift.

²⁰⁷ Se kap. 3.2.1.2.

²⁰⁸ Se kap. 4.2.4.

Förtroendet som FI nämner i beslutet gällande Aspis förverkade koncession bör avse förtroendet från försäkringskollektivet. Varför FI får en sanktion som innebär slutet för deras försäkringsverksamhet, medan FI gällande de andra besluten nöjt sig med anmärkning, kan troligtvis ha med deras förverkade förtroende att göra. Eftersom syftet med FI:s tillsyn är att skydda försäkringskollektivet torde detta förtroende ses som mycket allvarligt och framförallt mycket svårt att återfå om det väl är förverkat. Med hänsyn till de allvarliga konsekvenser som kan uppkomma för försäkringskollektivet om försäkringsbolag inte kan fullgöra sina åtaganden och de särskilda förhållanden som hör samman med försäkringar samt det skydd för försäkringstagarna som rörelsereglerna skall tillgodose, utöver stabilitet och genomlysning, torde bedömningen gällande Aspis indragna koncession vila på denna grund.²⁰⁹

5.2.1.2 Finns det avvikelser i teorin jämfört med praktiken?

Lagstiftningen ska, enligt förarbetena, fungera som ett instrument med förutsebarhet gällande vilken sanktion som kan komma ifråga vid eventuell brist mot skyddsreglerna från försäkringsbolagets sida. Då det kan finnas viss svårighet att, ur besluten, utläsa på vilka grunder en anmärkning jämfört med indragen koncession meddelas, torde detta vara en relevant faktor som försvårar för både författaren och försäkringsbolagen att förutse vilken sanktion som kan komma ifråga vid eventuell misskötsel.

Trots att lagstiftningens ordalydelse är tunn och FI i viss mån utelämnar uttryckliga resonemang i besluten gällande typ av sanktion som meddelas finns det inget i undersökningen som tyder på att FI i dess detaljreglering skulle avvika från syftet med varningsinstitutet. FI har en tydlig motivering kring bristernas karaktär och varför de är allvarliga och hur de påverkar framförallt stabiliteten och riskhanteringen samt konsumentskyddet. FI lägger stort fokus på riskhantering såsom solvens och kapitalkrav i bolagen och vilka följor och risker detta skulle kunna innebära för försäkringskollektivet. FI ser allvarligt på när försäkringsbolagen åsidosätter skyddsreglerna enligt lagen men också att FI:s egna föreskrifter inte kringgås. FI arbetar således för att bolagen ska följa god försäkringsstandard, precis som förarbetena för lagstiftningen föreskriver.

²⁰⁹ Prop. 2002/03:139 s. 282.

5.2.1.3 Uppfyller FI syftet med varningsinstitutet?

Författaren vågar påstå att FI sannolikt uppfyller syftet bakom lagstiftningen avseende detaljregleringen genom att själva reglera utfyllnaden av lagen genom egna föreskrifter och praxis i enlighet med lagstiftningens och varningsinstitutets syfte. Det finns heller inga tecken på avvikelser i övrigt i den praktiska tillämpningen av varningsinstitutet jämfört med syftet.

5.3 Fungerar varningsinstitutet

För att varningsinstitutet ska fungera krävs att det finns en väl fungerande lagstiftning som reglerar hur tillsynen ska gå till och vad som händer om försäkringsbolagen kringgår lagstiftningen. För att lagstiftningen sedan ska fungera och fylla sitt syfte bör det finnas någon slags avskräckande effekt.²¹⁰ Detta håller även Peczenik med om samtidigt som han understryker vikten av förutsebarheten likaså.²¹¹ Då endast ett försäkringsbolag under 2009 fått sitt tillstånd indraget och tre bolag fått anmärkning kombinerat med straffavgift av totalt cirka 3900 tillsynsärenden kan detta sannolikt tyda på att det finns en viss avskräckande effekt i FI:s tillsynsarbete. Detta torde innebära att de flesta försäkringsbolag är samarbetsvilliga när det gäller att avhjälpa brister påpekade av FI. Å andra sidan kan denna statistik också tolkas som att FI:s tillsyn är bristfällig eftersom de endast ”upptäckt” fyra fall under denna period. Kanske finns det fler försäkringsbolag som borde fått anmärkning eller varning utfärdad eller möjligen till och med indragen koncession, som på grund av bristfällig tillsyn aldrig ”upptäcktes”.²¹² Gällande förutsebarheten, som både Svanberg och Peczenik tar upp, förespråkar förarbetena en lösning på detta genom de olika sanktionerna. Den praxis som utvecklas kring ingripandemöjligheten kan användas som vägledning för försäkringsbolagen vad gäller deras tillåtna handlingsutrymme.²¹³ Detta innebär således att besluten ska avse att verka för förutsebarheten. Frågan som dock måste tas hänsyn till är hur lämpliga tidigare beslut är att använda som vägledning på andra försäkringsbolag som brister i något avseende. Efter-

²¹⁰ Se kap. 3.2.3.

²¹¹ Peczenik, A., ”Vad är rätt?”, s. 43.

²¹² Se kap. 1.5.

²¹³ Prop. 2002/03:139 s. 383.

som FI bedömer fallen utefter icke uppställda kriterier i lag eller i sin egen tillsynspraxis innebär detta en svårighet i att förstå hur FI kommer att bedöma en specifik situation. Däremot torde besluten kunna användas för att få en ungefärlig överblick på vad som kan tänkas hända. Försäkringsbolagen bör således vara uppmärksamma på huruvida det föreligger någon avvikelse som gör att fallen inte ser helt identiska ut, vilket kan vara avgörande för vilken sanktion FI meddelar.

5.3.1 Effekterna av varningsinstitutet

5.3.1.1 Indraget tillstånd vs. Anmärkning

Angående Aspis indragna koncession kvarstår frågan hur det kommer sig att de fick koncessionen indragen medan de andra bolagen i undersökningen fick anmärkning? Det är ostridigt att Aspis fick information om bristerna av FI, men det betyder nödvändigtvis inte att de faktiskt förstod vilka brister de skulle åtgärda och hur detta önskades åtgärdas från FI:s sida. I beslutet gällande Aspis framgår att bolaget var av den uppfattning att de hade vidtagit tillräckliga åtgärder för att avhjälpa de brister som FI påpekat. Huruvida det verkligen var så eller inte är omöjligt för författaren att bedöma men det är värt att ta upp det faktum att det kan föreligga svårigheter för försäkringsbolagen att förstå vad som ska åtgärdas och hur det lämpligen ska göras. Det finns inget uttalande i något av besluten gällande hur FI kommunicerar med bolagen mer än att påpekanden gjorts genom kommunikationsväxling till respektive bolag. Det är därför möjligt att det kan ha skett misskommunikation mellan FI och Aspis. Enligt förarbetenas kriterier för anmärkning kan en brist bli föremål för denna sanktion om försäkringsbolaget inte förstod innebörden och följderna av bristernas karaktär.²¹⁴ Detta är inget FI uppmärksammar skriftligen i beslutet, men det behöver inte betyda att FI faktiskt inte beaktat det alls eftersom det uppdagats av författaren att besluten möjligen kan utelämna vissa delar i resonemanget kring vilken sanktion som ska meddelas.²¹⁵ Dock torde det vara mest sannolikt att Aspis faktiskt varit införstådd i de brister som förelegat i bolaget. Om ledningen inte skulle ha tillräcklig kompetens att förstå sådana allvarliga brister är de sannolikt inte heller lämpliga att inneha en position som innebär bedrivande av försäkringsverksamhet.

²¹⁴ Prop. 2002/03:139 s. 383, jämför kap. 3.2.1.2.

²¹⁵ Se kap. 5.2.1.1.

5.3.1.2 Indragen koncession och försäkringskollektivet

Med beaktandet av syftet bakom tillsynen att dels se till att försäkringskollektivet skyddas kan alltså ifrågasättas hur rättfärdigat det är att dra in tillståndet för ett försäkringsbolag som har misskött sig hellre än att arbeta för att rätta till de brister som finns i bolaget även om dessa är mycket allvarliga? Det är, förutom kreditgivare och fordringsägare, de försäkrade som drabbas hårdast av en nedläggning jämfört med att bolaget är misskött men faktiskt kan komma på fötter igen. Trots att ett försäkringsbolag går dåligt kan det således vara tryggt för kunderna att bolaget fortfarande existerar och får bedriva försäkringsverksamhet för att kunderna ska få ut försäkringsersättning vid eventuellt försäkringsfall än att de ska riskera att inte få någon ersättning alls. En nedläggning skapar sannolikt dessutom oro på marknaden också bland andra aktörer. Å andra sidan kan försäkringskollektivet lida minst lika mycket skada genom att en aktör som inte sköter försäkringsverksamheten på ett lämpligt sätt finns kvar på marknaden. Det skulle kunna innebära att de försäkrade har förväntningar och förhoppningar som försäkringsbolaget inte har möjlighet att infria på grund av deras misskötsel. Oavsett om det är bäst att ha kvar en aktör på marknaden så länge som möjligt eller att försätta denna i likvidation, bör det beaktas hur allvarlig överträdelsen är utifrån systemstabilitetssynpunkt, då detta i sin tur påverkar försäkringskollektivet. Återkallelse av tillståndet bör enligt förarbetena ske om försäkringsbolaget visat sig olämpligt att utöva sådan verksamhet som tillståndet avser, vilket innebär att verksamheten inte drivs på ett sätt som kan anses vara sunt.²¹⁶

5.3.1.3 Motsvarar effekterna av varningsinstitutet det bakomliggande syftet med lagregleringen?

Att Aspis borde fått en anmärkning utfärdad istället är osannolikt i detta sammanhang då ett försäkringsbolag torde ha tillräcklig kompetens att inse såpass allvarliga brister i bolaget som faktiskt förelåg. Dessutom torde det inte vara lämpligt att låta ett försäkringsbolag, vars ledning inte inser sådana brister, fortsätta att bedriva försäkringsverksamhet och riskera att försäkringskollektivet lider skada genom deras inkompetens.

²¹⁶ Prop. 2002/03:139 s. 383, jämför kap. 3.2.1.2.

Det kan föreligga en svårighet med förutsebarheten i och med att besluten bedöms individuellt utifrån kriterier som inte är allmänt uppställda för försäkringsbolagen och tycks bero på omständigheterna i det enskilda fallet. Tidigare beslut torde dock kunna användas för en ungefärlig förutsebarhet över hur FI kan tänkas bedöma en situation. Försäkringsbolagen bör dock vara uppmärksamma på huruvida det föreligger någon avvikelse som gör att fallen inte ser helt identiska ut, vilket kan vara avgörande för vilken sanktion FI meddelar.

Huruvida indraget tillstånd eller fortsatt verksamhet av ett bolag som missköter sig är det bästa för försäkringskollektivet torde vara en fråga som måste beaktas från fall till fall då det finns för- och nackdelar med båda utfallen.

5.4 Lagstiftningen effektiv nog

Fördelarna med lagstadgade regler är enhetlighet, rättssäkerhet, opartisk tillämpning av regelsystemet samt effektiva och tydliga sanktioner. Som diskuterats i kapitel 5.1. föreligger det ingen detaljreglering i lagtexten kring hur de olika straff som kan inträffa om försäkringsbolagen bryter mot gällande skyddsregler bestäms. Om Lagstiftningen däremot skulle reglera varningsinstitutet på detaljnivå skulle det sannolikt ge en ökad förutsebarhet för vilka konsekvenser ett åsidosättande av lagstiftningen och FI:s föreskrifter ger. Detta torde öka bolagens medvetenhet angående vikten av att följa de skyddsregler som finns och arbeta för att följa dem. Annars kan konsekvenserna av ett åsidosättande i form av anmärkning och varning kombinerat med straffavgift eller indragen koncession infrias.

En fördel och viktig aspekt gällande att FI har såpass vid befogenhet att själv fylla ut lagstiftningen och göra bedömningen efter egna kriterier är att FI själv känner ansvar för och deltar i utformningen av regelsystemet. Detta kan öka systemets effektivitet och flexibilitet samt legitimitet jämfört med endast lagstiftning. Fördelarna med denna möjlighet är framförallt flexibilitet och branschanpassning. FI ges på så sätt utrymme för varierade lösningar i det enskilda fallet istället för en lagreglerad lösning som ger en mer gemensam tolkning som bedömer utifrån ett objektiva perspektiv utan att ta hänsyn

till en subjektiv bedömning, vilket kan vara avgörande för försäkringsbolagets framtid.²¹⁷

En objektiv bedömning, vilket lagreglering anses ge, kan vara delvis positiv och delvis negativ. Det är positivt ur den aspekt att förutsebarheten torde öka på grund av att bedömningen sker utifrån de kriterier som uppställs i lagtexten vilket samtliga kan ta del av. Men för att ta det ett steg längre så är frågan hur rättfärdigat det är att dra alla över en kam ur rättviseaspekt utan att beakta situationen från fall till fall vid den situation lagtexten uttryckligen inte tar hänsyn till olika situationer? Vid första anblick kan det tänkas vara orättvist att bedöma alla utifrån samma grund utan att beakta de faktiska omständigheterna. Men frågan är om en rättvis lagstiftning är effektiv? Och vad är rättvisa i detta sammanhang egentligen? Innebär rättvisa att döma alla fall utifrån samma grunder eller att faktiskt beakta de omständigheter som föreligger i det individuella fallet? Peczenik menar på att det viktigaste ur effektivitetssynpunkt är att hitta en balans mellan förutsebarhet och rättvisa för att uppnå effektivitet. Han menar på att en bestämmelse som är oförutsebar eller klart orättvis aldrig kommer att godkännas av rättstillämparna. Han pratar vidare om den formella likheten inför lagen och den materiella rättvisan. En rättsregel som tar hänsyn till ett stort antal konkreta fall, gör det möjligt att ta hänsyn till den materiella rättvisan. Tack vare sådana normer kan en detaljerad reglering i lagtexten undvikas.²¹⁸ Den formella likheten torde avse allas lika utgångsläge inför lagen.²¹⁹ Han menar vidare på att om man drar principen om den materiella likheten alltför långt hotas förutsägbarheten. Så kan tänkas bli fallet om varje avtal kan jämkas på grund av oskälighet, såsom 36 § i Lag (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område (Avtalslagen) gällande oskäliga villkor. Lagen som ska verka för grundläggande förutsebarhet leder i detta fall till motsatsen eftersom den i ett fall av jämkning kan komma att falla bort helt, och möjligheten att förutse följden av en handling undergrävs då.²²⁰

²¹⁷ Se kap. 3.2.3.1.

²¹⁸ Peczenik, A., *"Vad är rätt"*, s. 45.

²¹⁹ Se kap. 3.2.3.1.

²²⁰ Peczenik, A., *"Vad är rätt"*, s. 45.

5.4.1 Effektivitet

5.4.1.1 Vad är en effektiv lagstiftning och är den effektiv nog?

Att döma utifrån Pecznics resonemang för att uppnå effektivitet förespråkas en öppen reglering i lagtexten som täcker in många fall men ändå har utrymme att bedöma varje fall individuellt. Så kan sägas vara fallet vi har idag. För att uppnå effektivitet bör lagstiftningen alltså vara rättvis och förutsägbar. Ur författarens synvinkel och utifrån syftet finns det en rad andra faktorer som också påverkar effektiviteten. Det är framförallt i detta sammanhang risken som försäkringskollektivet löper genom att binda avtal med försäkringsaktörer.

5.4.2 Effektivisera befintlig lagstiftning

5.4.2.1 Åtgärder på ett tidigt stadium

För att förhindra att försäkringstagarna sätts inför allvarliga risker, såsom att deras försäkringsbolag kan få koncessionen indragen under allvarliga omständigheter, är att införa andra typer av varningar. Risken att få koncessionen indragen bör vara kvar, eftersom det medför en tydligt avskräckande effekt vilket, enligt Svanberg, bidrar till att de bestämmelser som finns följs.²²¹ Men vid de fall försäkringsbolagen ändå inte uppfyller lagens krav eller FI:s egna författningar så ska ändå någon typ av varningssystem finnas så att försäkringsbolagen har möjlighet att avhjälpa bristerna, precis som det finns idag. Men skillnaden är att varningarna ska vara tydligare och även innehålla förslag på åtgärder som företagen kan ta till sig.

Enligt den undersökning som företagits i uppsatsen är det svårt att faktiskt tolka FI:s slutsatser i bedömningen gällande vilken typ av varning eller straff som ges. Möjligen skulle FI kunna undvika misskommunikation om de utfärdar tydligare påpekanden och dessutom föreslår hur bristerna kan och kanske till och med *bör* avhjälpas. Detta är förstås något som är mycket individuellt i varje försäkringsbolag och hur brister avhjälpas på bästa sätt beror naturligtvis på hur organisationen fungerar. En faktor som också påverkar vilken typ av avhjälpande som är lämpligast är om det föreligger ett antal olika

²²¹ Svanberg, J., *Rättssociologi*, s. 75, jämför kap. 3.2.3.1.

brister som indirekt eller direkt påverkar varandra. Varningarna bör dessutom föreskriva tydligt att samarbete från försäkringsbolagets sida är en förmildrande faktor i det straff som kan komma att utgå. Det ska också framgå vilka sanktioner som kan infalla om åtgärder inte vidtas. Det vore dock sannolikt mycket resurskrävande för FI att sätta sig in i en organisation för att föreslå lämpligaste sätt att avhjälpa en eller flera brister. Dock skulle det kunna vara motiverat ändå det vid det fall en bättre anpassad sanktion skulle kunna meddelas än vad som sker idag, vilket innebär att försäkringskollektivet därmed inte behöver lida skada på grund av en sanktion. Huvudsyftet med FI:s tillsyn och varningsinstitutet är trots allt att verka för försäkringskollektivet och konsumentskyddet. Framförallt eftersom konsumentskyddet inte finns reglerat i lagtext gällande försäkringsbolagens utövande. Möjligen skulle FI:s ansvar därmed kunna sträckas något längre gällande hur försäkringsbolagen bör avhjälpa brister för att tillgodose ett mildare straff och undvika indragen koncession som påverkar försäkringskollektivet negativt.

Författaren vågar påstå att ju tydligare FI är i sina varningar desto större chans är det att försäkringsbolagen faktiskt avhjälper bristerna. Dessutom bör det öppna upp till en dialog med FI om vad som behöver åtgärdas och hur allvarliga bristerna är.

5.4.2.2 Följder av anmärkning

En fråga som kan diskuteras är straffavgift som kombination till anmärkning vid bristande solvens eller skuldtäckning. Om försäkringsbolag får en anmärkning för att de har bristande stabilitet, vilket innebär att bolagets fullgörande av försäkringsavtal äventyras på grund av bland annat dålig solvens eller ej tillräcklig skuldtäckning, kan frågan ställas hur den ekonomiska ställningen påverkas ytterligare av en straffavgift? Att straffavgiften ska verka som en förstärkning till anmärkningen och ”svida lite extra” är ostridigt men det kan tänkas att det finns en risk att en straffavgift blir slutet på ett försäkringsbolags verksamhet om avgiften påverkar solvensen tillräckligt mycket att bolaget inte klarar kraven på solvens och kapitaltäckning. Detta kan knappast vara något som gynnar försäkringskollektivet eller försäkringsbolagets systemstabilitet och fortsatta verksamhet. Det finns alltså en risk att straffavgift i vissa fall torde kunna vara kontraproduktiv vid redan dålig solvens och kapitaltäckning.

5.4.2.3 Följder av indragen koncession

Tillsynen ska inte i största möjliga utsträckning försöka förhindra konkurser. Istället skall den fokusera på att bevaka försäkringsbolagets egen förmåga att fullgöra sina åtaganden enligt avtal. Regeringen anser att stabilitetsprincipen innebär att försäkringsbolaget har en god kontroll över försäkringsrisker, finansiella risker och rörelserisker, vilket också innefattar frågor om intern styrning och intern kontroll. Detta medför att tillsynen får ett mer förebyggande uppdrag genom att bevaka att försäkringsbolag har en god förmåga att identifiera och följa upp olika slag av risker.²²²

Ett intresse av stabilitet i det finansiella systemet kan inte anses som ett särskilt motiv för särreglering av försäkringsbolag. Det är en annan sak att det i lagstiftningen bör ställas krav på att försäkringsbolag är ekonomiskt stabila, så att försäkringsåtagandena kan fullgöras. Detta skulle emellertid inte innebära att regelsystemet skall förhindra att försäkringsbolag går i konkurs eller meddelas indragen koncession. Däremot bör särregler och tillsyn av försäkringsbolag säkerställa en god soliditet och betryggande betalningsförmåga vilket i sin tur skulle reducera risken för att bolagens åtaganden mot försäkringstagarna inte skall kunna fullföljas.²²³

5.4.3 Övriga lösningar

5.4.3.1 Konsumentintresset

Kritiken gällande konsumentintresset är en annan intressant aspekt ur effektivitetssynvinkeln. Förutom solvens och stabilitetsfrågorna i försäkringsbolag är konsumentskyddet en av de viktigaste uppgifterna FI har att ombesörja.²²⁴ Kritiken som riktas mot FI angående att de arbetar med konsumenttillsyn går inte längre än att den borde lämnas helt till konsumentverket.²²⁵ Utifrån uppsatsens undersökning och syfte är det möjligt att det finns en risk att vissa fall skulle kunna hamna emellan de båda instituten eller

²²² SOU 2005:85, s. 27

²²³ SOU 2005:85, s. 29

²²⁴ SOU 2003:22, s. 26.

²²⁵ Se kap. 3.2.3.1.

möjligen dubbelkontrollerade. Dubbelkontroll vore knappast kostnadseffektivt eller systemeffektivt då systemen inte utnyttjas på rätt sätt. Ur det perspektivet skulle det kunna anses mer effektivt att lämna konsumentfrågorna och konsumenttillsynen till konsumentverket. FI skulle på så sätt endast reglera riskhanteringen ur stabilitetsperspektiv.

Både konsumentverket och FI ombesörjer konsumentskyddet men trots detta torde de ha roller som skiljer sig åt så pass att något fall inte bör hamna hos dem båda. FI utövar tillsyn över bolaget som sådant och kontrollerar, utöver villkor till kunderna, även riskhantering som påverkar konsumentskyddet negativt, medan konsumentverket främst handlar på initiativ av en anmälan från vanligtvis en konsument gällande ingått avtal. Att sedan några fall skulle kunna hamna emellan de båda instituten är något mindre sannolikt, men risken torde ändå existera till viss mån.

5.4.3.2 Statlig garanti

Behovet av ett ökat skydd för konsumenterna kan anses ha sin grund i att försäkringstagaren betalar in premier i förskott för att försäkringsbolaget skall överta risk för en viss tid. I vanliga fall får konsumenterna sina varor i handen eller en tjänst direkt levererad när de gör ett köp och kan då också värdera varornas eller tjänstens kvalitet. En annan faktor är att försäkringstagare kommer att bli mindre benägna att teckna försäkring om de inte har rimlig visshet om att bolagen kommer att infria sina löften. Detta i sin tur riskerar att sänka den ekonomiska aktiviteten på ett för samhällsekonomin ogynnsamt sätt. Det är därför lämpligt att ställa särskilda krav på bolagen så att försäkringstagarnas fordringar med hög sannolikhet förväntas infrias. Om ett försäkringsbolag inte kan fullgöra sina åtaganden gentemot försäkringstagarna kan det få allvarliga konsekvenser för enskilda. De långa avtalstiderna i kombination med att försäkringsersättningarna kan vara väsentliga för försörjningen innebär allvarliga konsekvenser för försäkringstagaren om inte försäkringsbolagen kan fullgöra sina avtal.

De som drabbas av en indragen koncession är, förutom försäkringsbolaget själv, främst de försäkrade. Solvensen och kapitalkravet är till för ett skydd gentemot försäkringskollektivet men vad för skydd finns egentligen för kollektivet att utfå ersättning, som i Aspis fall, när bolaget meddelas koncession just för att solvens- och kapitalkravet inte

uppfyllt? Idag finns det inget skydd för försäkringskollektivet annat än reglerna om solvens och kapitalkrav. Innan Aspis fick sitt tillstånd indraget hade en liknande situation aldrig hänt. I förarbetena talas det om att denna sanktion i princip aldrig kommer att användas, men verkligheten pekar uppenbarligen mot något helt annat i dagsläget. Efter som denna sanktion nu har blivit en verklighet för Aspis finns en klar benägenhet att den kan komma att användas igen. Att försäkringskollektivet påverkas av en sådan sanktion är ostridigt. Än så länge finns det inget diskuterat kring vad som kan göras för att skydda försäkringskollektivet mot detta öde. Sannolikt torde det vara läge att ta upp en diskussion om att införa en garanti, liknande den bankgaranti som finns för bankinstituten idag. Syftet bakom solvensen och kapitalkravet går förlorat när försäkringsbolaget försätts i likvidation, så för att bibehålla effektiviteten, det vill säga stabiliteten och förtroendet från försäkringskollektivet till försäkringsmarknaden, torde det vara motiverat att införa en statlig försäkrings-/ersättningsgaranti.

Åtgärder som främjar konsumentskyddsmålet ger ofta en positiv effekt på systemstabilitetsmålet enligt förarbetena till FRL.²²⁶ Syftet är att säkerställa en effektiv tillsyn på försäkringsområdet. Numera är det allmänt vedertaget att den finansiella lagstiftningen motiveras av behovet av stabilitet i det finansiella systemet och konsumentskydd. Konsumentskyddet kan delvis kopplas till stabiliteten i enskilda institut men då är särregleringen motiverad av ett skydd för konsumenternas fordringar på instituten, inte av ett skydd av instituten i sig.

En komplikation och avvägningsproblematik i samband med en statlig garanti för försäkringsbolag likt bankgarantin är att olika statliga engagemang för att säkra stabilitet och för att skydda konsumenterna kan innebära att både konsumenter och finansföretag, mer eller mindre, förlitar sig på att staten i någon mening står som garant för de finansiella tjänsternas kvalitet och att staten i en eller annan form ska hålla dem skadeslösa om något negativt händer. Detta kan i sin tur leda till att konsumenterna, i förlitan på att någon annan har ansvaret, tar större risker än vad de annars skulle göra och förlitar sig på vilket försäkringsbolag som helst utan att granska dem.

²²⁶ Se kap. 3.2.2.2 samt 3.2.2.3.

Detta är dock risken med den bankgaranti som finns för bankinstituten idag, men trots detta anses den garantin motiverad. Försäkringsverksamhet utgör central del av den finansiella sektorn och är en samhällsviktig funktion och utgör en grund och förutsättning till många av de köp vi gör och sätt att leva som vi väljer idag.²²⁷ Precis som att vi förväntar oss en trygghet i och med ett försäkringstecknande bör det inte anses orimligt att förvänta sig ett skydd mot att detta försäkringsskydd inte kan infalla på grund av en bristande solvens eller återkallat tillstånd.²²⁸ Med anledning av att ett indraget tillstånd faktiskt nu har meddelats och satts i verklighet kan det finnas skäl att beakta ett införande av en försäkringsgaranti.

5.4.3.3 Styrelsen skadeståndsansvar

Vidare kan också ifrågasättas huruvida det bör finnas ett ersättningsansvar från styrelsens sida att ersätta försäkringstagarna vid en misskötsel så grov att koncessionen återkallas? Inget specifikt ersättningsansvar föreligger idag såsom en sanktion gällande varningsinstitutet annat än de aktiebolagsrättsliga följderna. Det har tidigare i uppsatsen diskuterats kring vad som krävs för att en regel ska vara effektiv och fylla sin funktion; avskräckande genom sanktion. En bestämmelse angående ersättningsansvar från styrelsen bidrar sannolikt till en ökad eftertänksamhet över de handlingar som bolaget står inför vilket kan beskrivas som avskräckande. Personligt ersättningsansvar torde vara avskräckande i sig såsom sanktionsregel. En sådan sanktion skulle möjligen kunna vara aktuell i Aspis fall då det inte är helt omöjligt att styrelsen faktiskt lät bolaget förfalla och medvetet inte vidtog de åtgärder som FI upplyst Aspis om på grund av att de inte längre hade ett intresse att bedriva försäkringsverksamhet. I och med att det idag inte finns något ersättningsansvar för ledningen i ett försäkringsbolag så betyder det att risken är större att ledningen medvetet kan köra bolaget i botten om det ändå inte finns något intresse från styrelsens sida att fortsätta att bedriva försäkringsverksamhet. Om detta intresse inte finns från ledningens sida är knappast återkallande av koncessionen att ses

²²⁷ Östberg, S-E, *Mot en moderniserad reglering och tillsyn av försäkringsrörelse*, s. 117, jämför kap. 1.1.

²²⁸ Etsare, U., *Privat sakförsäkring*, s. 28, jämför kap. 1.1.

som ett väl ändamålsenligt straff, såsom förarbetena kräver.²²⁹ De som straffas är istället försäkringskollektivet som i värsta fall inte kan få ut försäkringsersättning på grund av att det inte finns kapital kvar i bolaget. Om däremot möjligheten till ersättningsansvar från styrelsens sida finns kan försäkringskollektivet känna en viss trygghet i att det finns intresse från styrelsens sida att fortlöpa verksamheten samtidigt som det är större chans att ersättning kommer att utgå antingen från kapital som finns kvar i bolaget eller genom personligt ersättningsansvar från styrelsemedlemmar som vållat det ekonomiska läget. Detta är en klar åtgärd som har till syfte att främja konsumentskyddet. Åtgärder till syfte att främja konsumentskyddet bidrar till en positiv effekt på systemstabiliteten enligt förarbetena till varningsinstitutet.²³⁰

Några egentliga nackdelar med införande av ersättningsansvar torde inte föreligga som sådant förutom att detta kräver en ytterligare bedömning vilket är ytterligare resurskrävande. Det ställer även högre krav på FI om det är de som ska göra denna bedömning. Dock fortgår utvecklingen och det torde vara osannolikt att FI inte gör förändringar i deras tillsynsverksamhet och dess varningsinstitut under tidens gång. De sanktioner som föreligger idag är framtagna mot en bakgrund av att indraget tillstånd sannolikt inte skulle ske i praktiken.²³¹ Idag ser det annorlunda ut då ett sådant fall har skett varför förändring bör ske i varningsinstitutet likaså.²³²

²²⁹ Prop. 2002/03:139 s. 382, jämför kap. 3.2.1.2.

²³⁰ Se kap. 3.2.2.2 samt 3.2.2.3.

²³¹ Prop. 2002/03:139 s. 383, jämför kap. 3.2.1.2.

²³² Jämför Aspis-beslutet.

6 Slutsats

6.1 Syftet

6.1.1 Vad är syftet med varningsinstitutet?

Syftet med varningsinstitutet är präglat av att skydda allmänhetens förtroende till den finansiella marknaden. Vidare ska varningsinstitutet tjäna som ett tillsyns- och påföljdsinstrument vid eventuell överträdelse av skyddsregler kring den finansiella sektorn.

6.1.2 Finns det avvikelser i teorin jämfört med praktiken?

Trots att lagstiftningens ordalydelse är tunn och FI i viss mån utelämnar uttryckliga resonemang i besluten gällande valet av sanktion som meddelas finns det inget i undersökningen som tyder på att FI i dess detaljreglering skulle avvika från syftet med varningsinstitutet. FI lägger stort fokus på riskhantering såsom solvens och kapitalkrav i bolagen och vilka följder och risker detta skulle kunna innebära för försäkringskollektivet. FI arbetar således för att bolagen ska följa god försäkringsstandard, precis som förarbetena för lagstiftningen föreskriver.

6.1.3 Uppfyller FI syftet med varningsinstitutet?

Författaren vågar påstå att FI sannolikt uppfyller syftet bakom lagstiftningen avseende detaljregleringen genom att själva reglera utfyllnaden av lagen genom egna föreskrifter och praxis i enlighet med lagstiftningens och varningsinstitutets syfte. Det finns heller inga tecken på avvikelser i övrigt i den praktiska tillämpningen av varningsinstitutet jämfört med syftet.

6.2 Avvikelser?

6.2.1 Motsvarar effekterna av varningsinstitutet det bakomliggande syftet med lagregleringen?

Att Aspis borde fått en anmärkning utfärdad istället för indragen koncession är osannolikt i detta sammanhang, då ett försäkringsbolag torde ha tillräcklig kompetens att inse så pass allvarliga brister i ett bolag som faktiskt förelåg i Aspis. Dessutom torde det inte vara lämpligt att låta ett försäkringsbolag, vars ledning inte inser sådana brister, fortsätta att bedriva försäkringsverksamhet och riskera att försäkringskollektivet lider skada genom deras inkompetens.

Det kan föreligga en svårighet med förutsebarheten i och med att besluten bedöms individuellt utifrån kriterier som inte är allmänt uppställda för försäkringsbolagen och tycks bero på omständigheterna i det enskilda fallet. Tidigare beslut torde dock kunna användas som en ungefärlig förutsebarhet över hur FI kan tänkas bedöma en situation. Försäkringsbolagen bör dock vara uppmärksamma på huruvida det föreligger någon avvikelser som gör att fallen inte ser helt identiska ut, vilket kan vara avgörande för vilken sanktion FI meddelar.

Huruvida indraget tillstånd eller fortsatt verksamhet av ett bolag som missköter sig är det bästa för försäkringskollektivet torde vara en fråga som måste beaktas från fall till fall då det finns för- och nackdelar med båda åtgärder.

6.3 Effektiv lagstiftning

6.3.1 Vad är en effektiv lagstiftning och är den effektiv nog?

För att uppnå total effektivitet förespråkas en öppen reglering i lagtexten som täcker in många fall men ändå har utrymme att bedöma varje fall individuellt. För att uppnå effektivitet bör lagstiftningen vara rättvis och förutsägbar. Ur författarens synvinkel och utifrån uppsatsens syfte finns det en rad andra faktorer (se nedan) som också påverkar effektiviteten. Det gäller framförallt i detta sammanhang den risk som försäkringskollektivet löper genom att ingå avtal med försäkringsaktörer.

6.3.2 Åtgärder på ett tidigt stadium

Effektiviteten skulle troligtvis öka om FI kunde eliminera riskerna för misskommunikation med försäkringsbolagen. Detta kan ske genom utfärdande av tydligare påpekanden och dessutom förslag på hur bristerna kan, och kanske till och med, *bör* avhjälpas. Varningarna bör dessutom föreskriva tydligt att samarbete från försäkringsbolagets sida är en förmildrande faktor i det straff som kan komma att utgå. Det ska också framgå vilka sanktioner som kan infalla om åtgärder inte vidtas. Huvudsyftet med FI:s tillsyn och varningsinstitutet är trots allt att verka för försäkringskollektivet och konsumentskyddet. Framförallt eftersom konsumentskyddet inte finns reglerat i lagtext gällande försäkringsbolagens utövande. Möjligen skulle FI:s ansvar därmed kunna sträckas något läng-

re gällande hur försäkringsbolagen bör avhjälpa brister för att tillgodoses ett mildare straff och undvika indragen koncession som påverkar försäkringskollektivet negativt.

6.3.3 Anmärkning

Det finns en risk att straffavgift i vissa fall torde kunna vara kontraproduktiv vid redan dålig solvens och kapitaltäckning. Här behöver lagstiftaren och FI tänka om och inse vilka följder ett sådant öde skulle få för försäkringskollektivet och ur stabilitets och effektivitetssynpunkt.

6.3.4 Indragen koncession

Särreglerna och tillsynen av försäkringsbolag bör i högre grad säkerställa en god soliditet och betryggande betalningsförmåga än möjligheten att återkalla deras tillstånd. Detta skulle i sin tur kunna reducera risken för att bolagens åtaganden mot försäkringstagarna inte skall kunna fullföljas.

6.3.5 Konsumentintresset

Både konsumentverket och FI ombesörjer konsumentskyddet men trots detta torde de ha roller som skiljer sig åt så pass att något fall inte bör hamna hos dem båda. Att några fall skulle kunna hamna emellan de båda instituten är något mindre sannolikt, men risken torde ändå existera till viss mån.

6.3.6 Införa statlig garanti

Försäkringsverksamhet utgör en central del av den finansiella sektorn och är en samhällsviktig funktion och utgör en grund och förutsättning till många av de köp vi gör och sätt att leva som vi väljer idag. Precis som att vi förväntar oss en trygghet i och med ett försäkringstecknande bör det inte anses orimligt att förvänta sig ett skydd mot att detta försäkringsskydd inte kan infalla på grund av ett återkallat tillstånd från FI. Med anledning av att ett indraget tillstånd faktiskt nu har meddelats och satts i verklighet kan det finnas skäl att beakta ett införande av en försäkringsgaranti för att utöka skyddet för försäkringskollektivet.

6.3.7 Införa skadeståndsansvar för styrelse

De sanktioner som föreligger idag är framtagna mot en bakgrund av att indraget tillstånd sannolikt inte skulle ske i praktiken. Idag ser det annorlunda ut då Aspis öde är en

verklighet. Om möjlighet till ersättningsansvar från styrelsens sida finns kan försäkringskollektivet känna en viss trygghet i att det finns intresse från styrelsens sida att fortlöpa verksamheten samtidigt som det är större chans att ersättning kommer att utgå antingen från kapital som finns kvar i bolaget eller genom personligt ersättningsansvar från styrelsemedlemmar som vållat det ekonomiska läget. Detta är en klar åtgärd som har till syfte att främja konsumentskyddet. Åtgärder till syfte att främja konsumentskyddet bidrar till en positiv effekt på systemstabiliteten enligt förarbetena till varningsinstitutet.

6.4 Sammanfattande slutsats

Syftet med varningsinstitutet framgår tydligt i förarbetena till FRL och är nära sammankopplat med FI:s tillsyn som sådan. För att bibehålla stabilitet och effektivitet samt ombesörja konsumentskyddet krävs att FI arbetar mot samma mål. Att FI ser kritiskt på bolagens stabilitet och konsumentskydd är därför en förutsättning för att syftet med varningsinstitutet ska uppnås. I de beslut som undersökts i uppsatsen är det tydligt att FI ser mycket allvarligt på å ena sidan riskhanteringen i bolagen och å andra sidan skyddet för försäkringskollektivet. Författaren kan inte se några avvikelser gällande syftet som sådant jämfört med FI:s praktiska utövande i detta avseende.

De sanktioner som enligt förarbetena ska bidra till att stabiliteten behålls på finansmarknaden kan anses något förlegade. De har motiverats mot en verklighet som är historia idag och det finns utrymme för utveckling och nytänkande vad gäller alternativa varningsmetoder och sanktioner. För att lagstiftningen ska vara effektiv krävs att varningsinstitutet anpassas efter den verklighet som råder idag. En grupp som kan tyckas få mycket uppmärksamhet är försäkringskollektivet. Dock vid närmare beaktande torde denna grupp prioriteras något ytterligare då de utgör en av grunderna för att försäkringsverksamhet kan bedrivas. Om det inte finns förtroende från försäkringskollektivet torde det vara omöjligt för försäkringsbolagen att fortsätta sin verksamhet. Denna grupp är dessutom extra utsatt då ett försäkringsbolag riskerar indragen koncession. För att bibehålla förtroendet för finansmarknaden torde åtgärder såsom införande av försäkringsgaranti eller skadestånd från styrelsens sida diskuteras i en framtida lagändring. Möjligen bör lagstiftaren också överväga huruvida straffavgift verkligen gör mer nytta än

skada ur solvensperspektiv. En relativt lätt åtgärd som torde förenkla för bolagen och indirekt skydda försäkringskollektivet, är att FI avsätter större resurser på att kommunicera med försäkringsbolagen när en brist uppmärksammas. Författaren saknar tydlighet gällande vilka sanktioner som kan komma ifråga och hur bristernas allvarlighet bedöms.

Referenslista

Internationell lagstiftning

Direktiv 98/78/EG

Svensk lagstiftning

Försäkringsrörelselag (1982:713)

Lag (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område

Lag (2006:1371) om kapitaltäckning

Regeringens förordning (1996:596) med instruktion för Finansinspektionen

FI:s Författning

FFFS 2002:23 om klagomålshantering avseende finansiella tjänster till konsumenter

FFFS 2005:5 avseende åtgärder mot pennigtvätt och finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall

FFFS 2005:32 om placeringsriktlinjer och konsekvensanalys för institut som driver verksamhet avseende tjänstepension

FFFS 2006:17 om årsredovisning i försäkringsföretag

FFFS 2007:1 om kapitaltäckning och stora exponeringar

FFFS 2008:7 avseende skuldtäckning i svenska försäkringsbolag i tjänstepensionskassor

Offentligt tryck

Prop. 1999/00:109

Prop. 2002/03:139

SOU 2003:22

SOU 2005:85

Litteratur

- Bengtsson**, Bertil, *Försäkringsavtalsrätt*, 1 uppl., Norstedts Juridik, Stockholm, 2006
- Bengtsson**, Bertil, *Försäkringsrätt*, 6 uppl., Norstedts Juridik, Stockholm, 2004
- Bernitz**, Ulf m.fl., *Finna rätt*, 8 uppl., Norstedts Juridik, Norge, 2004
- Etsare**, Ulrika m.fl., *Privat sakförsäkring*, 1 uppl., Studentlitteratur, Polen, 2007
- Falkman**, Henric, *Försäkringsrörelse: tillståndsplikt och skyddade intressen*, 1 uppl., Jure förlag, Stockholm, 2010
- Lehrberg**, Bert, *Praktisk Juridisk Metod*, 5 Uppl., I.B.A. Institutet för Bank- och Af-färsjuridik AB, Polen, 2006
- Löf**, Gunnar, *Försäkring – en introduktion*, 3 uppl., Studentlitteratur, Stockholm, 2006
- Peczenik**, Aleksander, *Juridikens metodproblem*, 2 uppl., Almqvist & Wiksell Förlag, Stockholm, 1980
- Peczenik**, Aleksander, *Vad är rätt*, 1 uppl., Norstedts Juridik, Göteborg, 1995
- Sandgren**, Claes, *Rättsvetenskap för uppsatsförfattare*, 2 uppl., Norstedts Juridik, Stockholm, 2007
- Strömholm**, Stig, *Rätt, Rättskällor och Rättstillämpning*, 5 uppl., Norstedts Juridik, Stockholm, 1996
- Wahlgren**, Peter, *Om rättsvetenskapens framtid*, In Lex ferenda, Juridiska fakultetens skriftserie nr 50, Juristförlaget, Stockholm, 1996
- Åsbrink**, Erik, m.fl., *Finansinspektionen 10 år*, Finansinspektionen, Stockholm, 2001
- Zetterström**, Stefan, *Juridiken & dessa arbetssätt*, 1 uppl., Iustus förlag, Mölnlycke, 2004

Artiklar

- Josefsson**, Carl, *Lagstiftning eller självreglering? Olika aspekter på frågan om när och hur lagstiftningsinstrumentet bör användas*, SvJT, 2001, s. 202
- Österberg**, Sven-Erik, *Mot en moderniserad reglering och tillsyn av försäkringsrörelse*, Nordisk Försäkringstidskrift, 2/2005, årgång 86, s. 117-122

Myndighetsbeslut

FI Dnr 08-9684 Svensk Handel Fondförsäkring AB

FI Dnr 08-10273 Carnegie Investment Bank AB

FI Dnr 09-10848 Aspis Liv Försäkrings AB

FI Dnr 09-1272 Sirius International Försäkringsaktiebolag

FI Dnr 09-1274 Länsförsäkringar Gotland

FI Dnr 09-1382-342 Trygg-Hansa AB

FI Dnr 09-5952-342 Anticimex Försäkrings AB

FI Dnr 10-7854 HQ Bank AB

Internet

www.fi.se (Finansinspektionens hemsida)